

GRAFIKAI SZEMLE

Folyóirat a grafikai iparágak számára
Megjelenik minden hó végén. XXIV-dik évfolyam. 2-ik szám
1914. évi február hó

Felelős szerkesztő
Wanko Vilmos. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Conti-utca 4. sz.
Világosság-nyomda

Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre kiadása. Előfizetési ára egész évre 10 K, bekötési táblával együtt 12 K, egyes szám 1 K, rendkívüli szám 2 K

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGÉSZ ÉVRE 10 KORONA, BEKÖTÉSI TÁBLÁVAL 12 KORONA. EGYES SZÁM ÁRA 1 KORONA. RENDKIVÜLI SZÁM ÁRA 2 KORONA

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei a következők: Révész Zsigmond: Előre — lankadatlanul. — Körünk működése az 1913–14. körévben. — Szabó István: A szavak ritkításáról (2 melléklettel). — Fröhlich Samu: Festékek kezelése és alkalmazása (I. közlemény). — Bálint Aladár: Művészet köréből. — Schwartz Armin: A vegyi képletek szedése. — A könyvnyomtató munkaköréből: A tangireljárás. Horváth István (Kaposvár): Spórolás az izlés rovására. — A gépszedés köréből: Ismét új szedőgépek. Kottaszedés szedőgépen. Hg: A munkanélküli — vaskollégák. — h: Táblázatos szedés a Linotypeon.

ELŐRE — LANKADATLANUL

... És amire csak kétség és remény között gondoltunk, beteljesedett. A szaktársak megértették hívó szavunkat, tömegesen jöttek a Szakkör zászlója alá és az eredmény: *700 új tag, 14 új helyicsoport.* Olyan eredmény ez, amely megérdemli, hogy bővebben foglalkozzunk vele.

Ma, amikor a rossz gazdasági helyzetnél fogva szaktársaink százaai tétlenségre, munkanélküliségre vannak kárthatva, amikor az egészségtelen munkahelyiségek következtében a mindenféle betegségek ugyszólván megtizedelik sorainkat, amikor az óriási drágaság és alacsony munkabérek a megélhetésnek minden kinzó gondját zudítják a nyakunkba, amikor tehát csak a megélhetésnek lehetővé tételére összpontosítja mindenki szellemi és fizikai erejét; ilyen válságos időben a Szakkörnek 700 új tagot szerezni azt jelenti, hogy a szaktársak felismerték a Szakkör jelentőségét és fontosságát, megértették, hogy a kongresszus által kimondott erkölcsi kötelesség oly egyesület érdekében mondatott ki, amely azt méltán meg is érdemli. És ha a nagy nyomdásztársadalom tagjai ezen felismerésüket mindjárt tettekkel is bizonyítják és belépnek a Körbe, ezzel saját maguk hadállásait erősítik a bármely oldalról jövő támadással szemben. Ez is egy érv amellelt, hogy minden szaktársunk, aki az összesség érdekeivel szemben ellenszegülni nem akar, tagja legyen Körünknek.

A szocializmusnak egyik sarkalatos pontja: „Egy mindért — mind egyért.” Ennek a tanításnak legfényesebben felel meg Körünk, amely mindig kötelességének tudta a szaktársak szakmai tudásának fejlesztését, a gyengébbeknek, szakmánkban elmaradottaknak az istápolását, tanítását. És az az egy, aki esetleg kivételes helyzeténél, tehetségénél fogva szaktudását magas nivóra fejleszthette, ezen tudását átszarmaztatja mindannyiunknak, amit bizonyítanak a tanfolyamok, szakelőadások és kiállítások, valamint a tanulók által a Grafikai Szemlében bemutatott szedéstervezetek.

Ezzel szemben azonban mindannyiunknak kötelessége, hogy az eggyel, az egyénnel szemben is megtegyük kötelességünket. Ha akad sorainkban — mint

ahogy számtalan eset igazolja, hogy akad — olyan, aki szakmáját mások lelkiismeretlensége következtében nem tanulhatta úgy meg, ahogy azt különben kellett volna, akkor a Szakkör szeretettel hívja magához az ilyen szaktársunkat és megadja neki a módot és lehetőséget, hogy amit mások hibája folytán elmulasztott, pótolhassa. És ehhez kértük és kérjük a szaktársak támogatását olyképen, hogy belépve a Szakkörbe, adják meg a lehetőségét annak, hogy ezt megtehessek.

A Grafikai Szemle Körünk hivatalos lapja, szakcikkekkel és szemléltető példákkal áll a tanulni akaró szaktársak rendelkezésére. Mellékleteit mesterszedő szaktársaink tervezik és szinte hű tükrét mutatja a magyar nyomdászat fejlődésének. Szakcikkei a mindennapi életben előforduló dolgokat tárgyalják, úgy hogy mindenki, aki a lapot olvassa, ösztönszerűleg képezi magát szakmájában. Ennek legfeltűnőbb bizonyítéka vidéki szaktársainknak nap-nap után beküldött példái, amelyek szembeszökőleg mutatják a Grafikai Szemle nevelő hatását. Körünk vezetősége tisztában van ezzel és minden igyekezetével arra törekszik, hogy a Szemlét minél tartalmasabbá és nivósabbá tegye.

De a Szakkör megérdemli a szaktársak támogatását többek között azért is, mert gerinces embereket nevel. Gerinces embereket nevel olyképen, hogy fejleszti a szaktársakban a szaktudást, ennek birtokában önérzetesekké lesznek, amely mentesíti őket a nyomdáknak való alázatos meghunyászkodástól. Szervezetünknek pedig önérzetes, gerinces emberekre van szüksége. Hiszen a tapasztalat bizonyítja, hogy *azok suszterolnak be leginkább, azok lesznek sztrájkőrökké lelegebb, akik mesterségüket csak hírből ismerik.* Ezen tétel igazságát a blokált nyomdákból kikerült nyomtatványok a leg-eklatánsabb példákkal bizonyítják. És ez érthető is, mert ezek szaktudás hiányában állandó kondíciót árszabályhű nyomdában nem tudnak szerezni és így jóformán kényszerítve vannak arra, hogy vagy más foglalkozást keressenek maguknak, vagy pedig besuszteroljanak. Ezeket megmenteni a nyomdászervezet részére: a Szakkör egyik legszebb hivatása.

Ujabbban a tanoncok szakmai oktatását is felvette programjába Körünk. Hiszen köztudomásu, hogy még ma is nagy azoknak a nyomdáknak száma, ahol a tanoncok a nyomdászatnak jóformán csak a leg-elemibb dolgaira lesznek kiképezve. Sőt sokszor még erre sem. *Ezek felszabadulásuk után csak a munkanélküliek seregét szaporítják és egyesületeinknek teherviselését teszik próbára.* Ezt akarja megelőzni a Kör azzal, hogy már tanonckorukban — ha megvan bennük a szakma iránt való szeretet — elsajátíthassák mindazokat a szakmájuk körébe vágó dolgokat, amit máskülönben bent a nyomdában elsajátítani nem állana módjukban.

Hogy tehát a Szakkör szervezeti életünkben fontos missziót tölt be, azt ma már tagadni nem lehet. Ezt a szaktársak felismerték és ennek a felismerésnek a bizonyossága a 700 új tag.

A nagy nyomdásztársadalom egy kis töredéke megtette kötelességét a Körrel szemben. Az első roham sikerült. És ez nem jelenthet megállást. Nem szabad megelégednünk arról, hogy 7200 szakmunkás közül még 4800 olyan szaktársunk van, aki nem tagja Körünknek, 4800 olyan szaktársunk, akiket még csak ezután kell megnyerni a Kör részére.

Saját tapasztalatom alapján merem mondani, hogy azok, akik még nem tagjai a Körnek, azoknak jóval több mint fele csak azért nem tagja, mert nincs, aki erre őket személyesen felszólította volna. Ha akadna a nyomdákban olyan szaktárs, aki folyton-folyvást felszinen tartaná a Szakkörbe való belépés kérdését, akkor Körünk tagjainak száma hamarosan megduplázódna. És ezen a téren a *nyomdai házipénztárosok* szintén sok tagot tudnának toborozni. Ok tudják legjobban — különösen a nagyobb nyomdákban —, hogy kik nem tagjai még a Szakkörnek. Ismerik a szaktársakat, tudják, hogy kinek milyen az egyénisége, tudják, hogy kivel hogyan kell beszélni a Kör érdekében. Az érvek egész tárháza áll rendelkezésükre, az ellenvetésekre mindig lehet felvilágosító feleletet adni és akarattal, ambícióval még azt is meg lehet nyerni a Kör részére, aki iránta eddig a legnagyobb ellen-szenvvel viseltettek.

Tág tere van tehát még az agitációnak. Bent a nyomdákban egyenként kell meggyőzni a Körünkön kívül állókat, hogy tagjaivá legyenek. Ahol pedig akad olyan szaktársunk, aki a szervezeti életben valamilyen funkciót tölt be és nem tagja Körünknek, azt a szakköri tagok kényszerítsék arra, hogy megfeleljen a kongresszus határozatának és belépjen a Körbe. Mert ilyenek is akadnak, még pedig elég nagyszámban. Különösen pedig sok ilyen szaktársunk van a budapesti bizalmiférfiak között. Hát beszéljünk egy kissé róluk.

Sajnálattal kell konstatálnom, hogy Körünk vezetősége azokban csalódott legjobban, akikre bizton számított az agitáció megindításakor: a bizalmiférfiakban. Körünknek az agitáció megindításakor a budapesti bizalmiférfitűlet 352 tagja közül 214 nem volt tagja. Az volt a hitem, s velem együtt a Kör vezetőségének is, hogy a bizalmiférfiak lesznek a legelső, akik megértik hívó szavunkat és nemcsak hogy tagjaivá lesznek a Körnek, hanem legjobb igyekezetükkel azon lesznek, hogy a nemtagokat is megnyerjék a Kör eszméinek. Sajnos, csalódtunk. *A 214 bizalmiférfi közül csak 45 volt olyan, aki a Körbe belépett.*

De nemcsak a bizalmiférfiak részéről tapasztalt nagyfokú indolenciát akarom itt szóvá tenni. Habár erről is sokat lehetne beszélni. És remélem, hogy alkalomadtán az illetékes fórum fog is ezzel foglalkozni.

Amit itt szóvá akarok tenni, az az egyik nagyobb fővárosi nyomdában történt meg. Az illető nyomdában, amelynek nevét itt nem akarom megnevezni, 8 bizalmiférfi van, akik közül csak 1 tagja Körünknek. A többi 7 bizalmiférfi ahelyett, hogy elől járt volna a jó példával és belépett volna Körünkbe, még azokat is lebeszélni igyekeztek erről, akikben a jó szándék megvolt. Az illető nyomdában 130 szaktársunk áll. Ezek közül a taggyűjtő-iv kibocsátása előtt Körünknek 13 tagja volt. A taggyűjtő-ivet aláírta, vagyis a Körbe belépett 4 szaktárs (*a 4 közül egyik sem bizalmiférfi*). Szomorúan világít rá ez az eredmény az illető nyomda bizalmiférfiainak az összességgel szemben való lelkiismeretességére.

Ezekkel a bizalmiférfiakkal szemben jóleső megelégedéssel kell megemlékeznem azokról a bizalmiférfiakról, akik megtették kötelességüket. Meg kell azonban még emlékeznem azokról is, akik lelkes munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy a taglétszám ily tetemesen emelkedett. Ezek a Szakkör tagjai. És

ezekhez szólok ismét: Nincs megállás. A megkezdett agitációt minél erélyesebben folytatni kell. És ha a Szakkör minden tagja kiveszi részét a tagszerző agitációból, akkor hiszem, hogy nincs messze az az idő, amikor szinte unikum lesz az a szaktárs, aki nem tagja a Szakkörnek.

Addig is: Előre — lankadatlanul. RÉVÉSZ ZSIGMOND

KÖRÜNK MŰKÖDÉSE AZ 1913-14. KÖRÉVBEN

Tisztelt közgyűlés!

Az 1913. évi március hó 31-én megtartott rendes évi közgyűléstől nyert megbízás alapján az elmúlt évben is a tőlünk telhető buzgalommal igyekeztünk a Szakkör ügyeit előmozdítani. Ebbeli munkálkodásunkról a következő jelentésben számolhatunk be a t. közgyűlésnek:

Az elmúlt körévben — épp úgy, mint 1912-ben — főként arra törekedtünk, hogy a Szakkör szervezetét kiépítsük, megerősítsük. E cél lebegett szemünk előtt akkor is, amikor az április hó 17-én tartott alakuló választmányi ülésen a szervezőbizottság és az összes szaktársi egyesületek és körök választmányainak megkeresését határoztuk el oly irányban, hogy a tagok számának gyarapítására irányuló törekvéseinket támogassák és elsősorban a vezető állásban levő, *tisztséget viselő szaktársakat a Szakkörbe való belépésre felhívják*. Ennek a határozatnak a meghozatalára főképen az indított, hogy sajnálattal kellett arról meggyőződünk, miszerint a kongresszus ismeretes határozatát még a vezető állásban levő szaktársak közül is sokan nem respektálják, ami a tagok számának szaporítását célzó törekvéseinket nagyban bénította, mert a szaktársak — a vezetők részéről jó példát nem látván — figyelmen kívül hagyták a Körbe való belépésre vonatkozó felhívásainkat. A társegyesületekhez intézett felhívásunknak azonban már meglett a kívánt eredménye, amennyiben az összes tisztséget viselő szaktársak — egynek kivételével — ma már tagjai a Szakkörnek.

A szervezőbizottság a fentjelzett átirattal hivatalosan foglalkozott és a legmesszebbmenő támogatását biztosította részünkre az annak idején tervbe vett taggyűjtő akcióhoz, melyet alapos előkészítés után ez év elején lefolytattunk. A nagyarányú taggyűjtő akció megindítását ugyancsak az alakuló választmányi ülésen határoztuk el s ennek irányításával a titkár vezetése mellett egy négytagú bizottságot bízunk meg. *A taggyűjtő agitáció* még most sincs befejezve, de annak céltudatos és lelkes vezetéséről tanuskodik a már eddigi eredmény: *közel nyolcszáz új tag*. Az agitációt különben ezután is lankadatlanul folytatjuk s reméljük, hogy a folyó évben a taglétszámot lényegesen megnövelhetjük, amihez egyébként a tagtársak lelkes támogatását ehelyütt is kérjük.

Taglétszámunk az elmúlt év március havában volt 1663, e szám azonban a bekövetkezett rossz gazdasági viszonyok következtében 1620-ra szállt alá (augusztusban), de a taggyűjtő agitáció folytán február 1-ig 2300-ra emelkedett.

A taggyűjtő akciónak nemcsak a fővárosban volt eredménye, de a vidéken is, ahol ennek következtében 14 új helyicsoport alakult, olyan városokban, ahol eddig legfeljebb 2—3 tagunk volt.

A vidéki tagok létszámának növelését különben személyes agitáció révén is igyekeztünk növelni, mert ily uton biztosabb eredményeket remélünk elérni. Ezt annál inkább remélhetjük, mert Körünk titkára az elmúlt esztendőben tett két körutja alkalmával Temesvárott, Aradon, Kolozsvárott, Nagyváradon, Szegeden,

Lugoson, Kecskeméten, ugyszintén Győrött és Miskolcon kielégítő eredményeket ért el.

Egyébként pedig örömmel jelenthetjük, hogy a tavalyi közgyűlés ama határozata, amelynek értelmében a helyicsoportok a tagdíjnak egy bizonyos hányadát saját céljaikra felhasználhatják: a gyakorlatban szintén tökéletesen bevált. E határozat folytán az adminisztratív kezelés ugyan megnehezítettett, de az ebből származó kellemetlenségek csak muló természetűek s az *alapszabályok megfelelő módosításával ezek egészen eltüntethetők*. Körünknek jelenleg 30 helyicsoportja van a vidéken és pedig a következő városokban: Arad, Baja, Békéscsaba, Debrecen, Dés, Gyoma, Győr, Kaposvár, Kassa, Kecskemét, Kolozsvár, Lugos, Marosvásárhely, Miskolc, Nagybecskerek, Nagykanizsa, Nagyvárad, Nyiregyháza, Pancsova, Pécs, Sopron, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szolnok, Szombathely, Temesvár, Trencsén, Turócszentmárton, Ungvár.

A vidéki helyicsoportok az elmúlt évben már eredményes, önálló működést tudtak felmutatni, amiről különben az alább közlendő jelentések számolnak be részletesen.

Körünk szervezetét — amint az a fentiekből is látható — sikerült jelentősegteljesen megerősíteni s működését biztosabb alapokra fektetni. Ennek eredményeit azonban csak a most következő évben lesz módunkban kiaknázni s reméljük, hogy most már sikerül a Kör anyagi helyzetét teljesen tisztázni. Az elmúlt évben *külső anyagi segélyezést* is igénybe vettünk; így a kereskedelmi kormány és a főnöktestület 1000—1000 koronás segélyeit a tanfolyamok fejlesztésére fordítottuk. Tanfolyami célokra különben a temesvári kereskedelmi és iparkamara 150, Temesvár város tanácsa pedig 100 koronát engedélyezett, amely összegek a temesvári szaktanfolyam céljaira fordítottak. Szaktanfolyamunk számára különben a fővárosi tanácstól is segélyt kértünk s ebbeli beadványunk elintézésékepen a Grafikai Szemle 35 példányára fizettek elő. A vidéki főnökegyesülethez ugyancsak beadvánnyal fordultunk, amelyben Körünk vidéki szakoktató működésének anyagi és erkölcsi támogatását kértük; e beadványunk még elintézetlen. Egyébként azonban ehelyütt is szükségesnek tartjuk kijelenteni, hogy az ilyen külső anyagi támogatásról a jövőben sem mondhatunk le, még abban az esetben sem, ha Körünk anyagi helyzete teljesen tisztázódna, mert e tekintetben ama álláspontot valljuk, hogy amíg a magyar nyomtatóipari szakoktatást és továbbképzést Körünknek kell rendszeresen kultiválni: addig az állam és más hivatalos körök anyagi támogatására teljes joggal igényt tarthatunk, mert a szakmai oktatás ellátása, szakiskola alapítása és fentartása tulajdonképpen állami feladat. E rovat alatt kell megemlékeznünk arról is, hogy a kereskedelmi miniszterium a folyó évre a Grafikai Szemle szerkesztőjének *kedvezményes áru vasuti bérletjegyet* engedélyezett s ennek folytán a vidéki szakoktató munka a jövőben intenzívebb lesz, amennyiben ezentul a kiállításokkal kapcsolatos szakelőadások és előadássorozatok legnagyobb gátló oka: a nagy vasuti költség nem fog sok gondot okozni.

Körünk működését az elmúlt évben a következőkben foglalhatjuk össze:

Szaktanfolyamunkat már a nyári hónapok alatt készítettük elő s az előző tanévi szaktanfolyamhoz képest lényegesen fejlesztettük. Ez évben vettük programmba a tavalyi tanfolyami tervezetünkben részletesen ismertett tantervmásodik részét (családi jellegű nyomtatványok), az első bevezető tananyaggal (üzleti nyomtatványok) egyetemben. A tanfolyamot október hó 5-én nyitottuk meg s azóta az előadások rendben folynak. A jelentkezett hallgatók száma 80 volt, a jelenlegi számuk azonban már csak 30, ami szintén szép eredmény, mert az előző években az év vége

felé a hallgatók száma ennél is kisebb volt. Tanfolyamunk vezetőjének tapasztalatai szerint azonban a hallgatók száma az év vége felé semmi esetre sem apadt volna le 30-ra, ha a tanfolyami előadások rendezését nem zavarta volna meg az időközönként megtartott négy taggyűlés. A hallgatók számának több mint 50%-kal való csökkenését különben úgy lehetne megakadályozni, hogy a tanfolyamot nem a szakegyesületben, hanem valamely iskolában tartanók meg. Erre azonban nagyon kevés a reményünk, mert az összes fővárosi iskolai helyiségeket a technológiai muzeum és iskola által fentartott tanfolyamok számára foglalják le. A tanfolyam vezetésével Wanko Vilmos szaktársat bíztuk meg és előadóként közreműködtek Szabó István, Hegyi Dezső, Stefáni József, Butkovszky Bertalan, Steinherz Miklós, Busay Balázs, ifj. Aigner Antal, Romberger Tivadar, Kún Kornél, Róna József mérnök, Faltusz Ede, Walter Ernő, Fröhlich Samu, Rosenberg Aladár. A tanfolyamot március hó végén zárjuk be, s a tanfolyam hallgatóinak munkáiból április hó folyamán rendezzük a szokásos kiállítást. A tanfolyam állami segélyezéséért ez idén is folyamodtunk s erre vonatkozólag február hó 21-én kaptuk meg az értesítést, hogy a folyó tanévre ismét 1000 korona segélyt engedélyezett a miniszterium, ami főleg a tanfolyamok ellenőrzésével megbízott Vig Albert ipari szakoktatási főigazgató urnak köszönhető, aki február 8-án tette meg szokásos látogatását s ez alkalommal elismerőleg nyilatkozott a tanfolyamról.

Ebben az évben a *vidéki helyicsoportok* is tölképpen törekedtek arra, hogy *tanfolyamokat* szervezzenek. E tekintetben a temesvári helyicsoport ért el nagyobb eredményt, amennyiben az iparkamara és a város anyagi támogatásával tanfolyamot rendezett. A kolozsvári helyicsoport mult év tavaszán zárta be az 1912—13. évi tanfolyamot, ezidén azonban — sajnos — szünetel. Az aradi helyicsoport is tavaly tavasszal rendezte tanfolyamát, ezidén azonban már nem volt módjában folytatni, ami főképpen az aradi szaktársak sajnálatos magatartásának tulajdonítható. A debreceni helyicsoport felkérésére az ottani fémipari iskola rendez államköltségen egy tanfolyamot, amely most folyik. Egyébként pedig több más városban is tárgyalnak tanfolyamok tervezése iránt, ezek azonban már csak az év őszén válhatnak aktuálisakká. Ugy a fővárosi, mint a vidéki szaktanfolyamokon készült munkákat a Grafikai Szemle mellékletei között közöljük s közölni fogjuk a jövőben is.

Szaktanfolyami működésünk keretébe tartoznak a *vidéki szakelőadások* is, melyeket az egyes helyicsoportok saját kebelükből kijelölt előadók tartottak meg. Ilyen előadássorozatokat rendeztek Turócszentmártonban, Kassán és Sopronban, míg Kecskeméten a központ kiküldöttje: Steinherz Miklós szaktárs tartott szakelőadást.

Kiállításokat ezidén kisebb számban rendeztünk, aminek az a magyarázata, hogy a kiállítások költségeit most már a helyicsoportok kötelesek viselni s a mult évben ezeknek még nem állt rendelkezésükre a megfelelő anyagi erő. A jövőben — a vasuti szabadjegy birtokában lévén — e kiállításokat sürűben rendezhetjük. A fővárosban csupán egy kiállítást rendeztünk és pedig május havában a szaktanfolyam hallgatóinak munkáiból. A vidéki városok közül Nagyváradon, Temesvárott és Győrött rendeztünk szakelőadásokkal kapcsolatos kiállításokat, míg Aradon az évi közgyűléssel kapcsolatban rendeztek kiállítást.

Jelentésünk keretében meg kell emlíkeznünk arról is, hogy a főnökegyesület a tanoncoktatás reformálására vonatkozó akciójával kapcsolatban a kereskedelmi miniszteriumhoz is felterjesztést intézett, amelyben a segédek továbbképzésének fontosságát és szükségességét hangsúlyozta, egy nagyobb összeget ajánlott

fel egy rendszeres állami továbbképző szaktanfolyam céljaira. A minisztérium ezzel kapcsolatban utasította a m. kir. Technológiai Iparmúzeumot, hogy egy tantervet terjesszen elő, amely alkalmas legyen arra, hogy idővel fejlesztessék. A Technológiai Iparmúzeum megkeresése alapján a főnökegyesület Körünkét hívta fel a tantervet kidolgozására. Körünk elnöksége a tantervet kidolgozta s nagy általánosságban a Grafikus Művezetők Egyesületének megbízottjaival is letárgyalta s a választmánytól a további tárgyalásokra vonatkozólag utasításokat kért. A választmány az ügygel behatóan foglalkozott s alapos megfontolás után utasította az elnökséget, hogy a további tárgyalások során az állami szaktanfolyam szervezéséhez csak abban az esetben adhatja meg a Szakkör támogatását és közreműködését, ha kellő biztosítékok kapunk, hogy ez intézmény irányításában a Szakkörnek vezető szerep bízósítatik, továbbá, ha a tanfolyam keretei a jelenlegi szakköri szaktanfolyamok kereteit jelentősen túlhaladhatják. Egyben pedig megbizta a választmány az elnököt, I. alelnököt, I. és II. titkárt, valamint felkérte Peidl Gyula szaktársat, hogy ez ügyben az annak idején összehívandó tárgyalásokban a Szakkör érdekeit képviseljük. Az ügy fejleményei iránt különös érdeklődéssel viseltetünk, mert — legalább úgy látszik — egy állami szaktanfolyam létesítése esetén a Szakkör jelenlegi programja lényeges változásokon menne keresztül; másrészt, mert egy ilyen intézmény létesítésével nagy lépéssel jutnánk közelebb a már régóta óhajtott szakiskola létesítéséhez, aminek mi örülnénk a legjobban.

Egy másik nevezetes s a Szakkör jövőjére nézve talán messze kiható fontosságú mozzanatról is jelentést tehetünk. Az elmúlt év utolsó napjaiban a *nyomdásztanoncok* között mozgalom indult meg, amelynek célja a fiukat valamely egyesület égisze alatt tömöríteni s annak keretében *szakmai és általános jellegű, tudományos oktatásban* részesíteni, továbbá őket a test-edzés, sport és a természet szépségei iránt fogékonyra tenni. Hosszas tárgyalások után az illetékes tényezők hozzájárultak ahhoz, hogy e mozgalmat a Szakkör vegye a kezébe s a tanoncok hasznos, üdvös nevelését intézze. A Szakkör — mindannak dacára, hogy ezzel csak a terheit növeli — készséggel vállalkozott a feladatra, amelynek kiviteléhez a Természetbarátok Turista-Egyesületének és a Nyomdászok Testedző-Egyesületének — szükség esetén más egyesületeknek — a segítségét is igénybeveszi. A tanoncok mint a Grafikai Szemle előfizetői fognak részesülni a fentebb jelzett nevelésben s ennek ellenében hetenként 20 fillért fizetnek, amelyből 10 fillér a Grafikai Szemléért a Szakkört illeti, míg a másik 10 fillér az oktatási költségek fedezésére szolgál. A tanoncok nevelését nyomban meg is kezdtük s meghallgatva kívánságait, szakelőadásokat, helyesírási és német szaktanfolyamot szerveztünk; a Természetbarátok Turista-Egyesülete kirándulásokat fog rendezni, míg a Testedző-Egyesület vezetése alatt rendszeres torna-gyakorlatokat, sportot fognak üzni a tanoncok. Körünk egyébként szigorúan gondoskodni fog arról, hogy a fiuk szabad idejüket hasznosan töltsék el. Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a mozgalomhoz az illetékes tanonciskolai vezetőkörök is beleegyezésüket adták. A tanoncok eddigi magatartása mindenesetre azzal biztat, hogy nem hiába fogunk velük foglalkozni; nekünk viszont az lesz a legfőbb törekvésünk, hogy a fiukat elsősorban jó szakemberekké, jó szaktársakká neveljük, hogy ilyképen biztosítsuk, hogy Körünknek is jó tagjaivá váljanak.

Hivatalos közlönyünk, a *Grafikai Szemle*, az elmúlt esztendőben is megfelelő rendeltetésének és eddigi színvonalán is felülemelkedett. A fejlődés ugyan nem olyan mérvű, amilyent mi magunk is óhajtunk, de a

szüksős anyagi viszonyok miatt e téren nem tehetünk többet. E cím alatt ez évben ismételten hangsúlyozzuk, hogy lapunk fejlesztése mellékletek dolgában nagyon nehéz feladat. A nagy példányszám (most már 3000) miatt, most már valóban nagyon kevés a száma az olyan mellékleteknek, amelyeket a nyomdák teljesen ingyen bocsátanak rendelkezésünkre, úgy hogy a mellékletek 90%-a megrendelésre készül. Ehelyütt külön kell kiemelnünk a Korvin Testvérek nyomdáját, amely az év folyamán 6 mellékletet és a Világosság nyomdát, amely szintén több mellékletet nyomtatott ki díjmentesen. Ingyenmellékletekkel támogatták még lapunkat a Légrády, Jókai, Thália, Hunnia, Kurz és Fejér, Lévai (nagyvárad) és Kner Izidor (gyomai) nyomdák, továbbá Wottitz Vilmos, Magyar Földrajzi Intézet és Grosz és Kallós-cégek. Támogatásukért ehelyütt is köszönetet mondunk.

Szükségtelen itt ismételten méltatni az ezévi *leipzig-i nemzetközi grafikai és könyvipari kiállítás* fontosságát s elegendő, ha rámutatunk, hogy a mi törekvésünk is volt e kiállításon minél impozánsabban résztvenni. Sajnos, az illetékes tényezők abbeli kívánságát, hogy a kiállításon Magyarország nyomdaiparát külön pavillonban mutassák be: a kormány elutasította s ez a kiállításon való részvételtől sok nyomdát elriasztott. Külön magyar pavillon létesítése esetén bizonyára a Szakkör is impozánsabban szerepelt volna, mert hiszen olyan Kör, mint a miénk, amely tagjainak filléreiből oly nagyarányu működést és olyan szép eredményeket tudott és tud elérni: külföldön is ritka. Így azonban rá vagyunk utalva a közös kiállítási helyiségek igénybevétele s választmányunk határozata értelmében kiállítjuk a Grafikai Szemle összes évfolyamait s ezenkívül még két példányt külön a kiállítás tartama alatt megjelent füzetekből. Ezzel nemcsak a lap fejlődését óhajtuk szemléltetni, hanem lapunkat is ismertté tenni, ami a hirdetésekre való tekintettel szükséges és kívánatos.

Pályázatokat az elmúlt évben is hirdettünk; egyet a Wottitz-cég megbízásából számlára, amely pályázatra 10 munka küldetett be; második pályázatunk lapunk szövegbeosztására szólt s ezen 5 munka vett részt. Harmadik pályázatunk ujévi lapokra vonatkozott s ezen 115 pályamunka volt. Vidéki helyicsoportjaink közül a debreceni (22 munka), nagyvárad (8 munka), szombathelyi (9 munka) és temesvári (41 munka) csoportok hirdettek pályázatokat levélfejre, míg a nyiregyházi helyicsoport hirdetésekre irt ki pályázatot (6 pályamunka). Mindezeket a szakbizottság bírálta el, ugyszintén a debreceni, nyitrai és soproni szak-egyesületi helyicsoportok levélfej-, illetve ujévi lap-pályázataira beküldött munkákat is.

Könyvtárunkat ezidén is gyarapítottuk néhány könyvvel s ezt a jövőben fokozottabban kívánjuk tenni. Könyvtárunk részére átengedték néhai Bendtner József szakkönyveit is, amiért e helyen köszönetünket fejezzük ki. Viszont Körünk egyes helyicsoportoknak engedett át régebbi évfolyamu szakfolyóiratokat s a fővárosi szakirányu tanonciskolák jobb tanulóinak jutalmazására 50 kötet évkönyvet ajándékozott.

Körünk II. alelnökének indítványára egy *állandó jellegű Gutenberg-szoborbizottság* alakítását határoztuk el. E bizottságban valamennyi szaktársi egyesület képviselve van, ugyszintén a főnökegyesület is. A bizottság — vezetőségünk másirányu elfoglaltsága miatt — még nem alakulhatott meg s ez a közeljövőben történik meg. E bizottságnak lesz a feladata, hogy a szobor ügyét állandóan napirenden tartsa s olyan eszközöket és módokat keressen, amelyeknek segítségével a Gutenberg-szobor eszméje valóra váltható. Tekintettel arra, hogy a bizottság eszméjét a társaskörök is kedvezően fogadták, remélhető, hogy e tekintetben fáradozásunk eredményes lesz.

Háziestélyeink, amelyeket ebben az idényben rendeztünk, várakozáson felül jól sikerültek anyagi tekintetben is. A háziestélyek ezidén nem fognak nagyobb terhet róni pénztárunkra, mire eddig még nem volt példa.

Körünk vezetése a lefolyt évben akadály nélkül folyt. Választmányunk az év folyamán 10 ülést tartott, amelyeken az összes ügyeket elintézte. A szakbizottság 24 ülésen intézte el a hozzá utalt ügyeket. Több ülést tartott a vigalmibizottság, amelynek tagjai a háziestélyek előkészítésén fáradoztak. Hivatalvizsgálatot két ízben tartott a VIII. kerületi előljárásság s mindkét esetben mindent rendben talált.

A fentiekben teljes részletességgel adtuk a képét múltévi működésünknek. Ugy érezzük, hogy a reánk bízott feladatnak megfeleltünk. Körünk életében a lefolyt esztendő fordulópontnak látszik; egyszer sem értünk el oly sikert Körünk megerősítése tekintetében, mint ebben az évben s hisszük, hogy ez az erősödés csak hasznára fog válni a Körnek s a magyar nyomtatóiparnak egyaránt. Működésünk terét, amennyire csak lehetett, kiterjesztettük olyan területekre is (például tanoncoktatás), amelyeknek művelését nemcsak a Kör, hanem a nyomdászszervezet érdekei is parancsolják.

A Kör megerősítésének munkájában azonban számottevő tényezők segítettek minket s így ehelyütt is hálás köszönetet mondunk mindazoknak az egyes személyeknek, testületeknek s egyesületeknek, akik Körünket erkölcsileg vagy anyagilag támogatták s céljainak elérését előmozdították.

Fenti jelentésünk szíves tudomásulvételét, részünkre a felmentvény megadását, a pénztáros részére a szokásos tiszteletdíj kiutalványozását kérve, maradtunk szaktársi üdvözlettel

A VÁLASZTMÁNY

Pénztári jelentés. Az elmúlt 1913. év volt a Szakkör életében — pénzügyi szempontból is — a legnevezetesebb. Minden téren nagyot haladtunk ebben az esztendőben és dacára a kedvezőtlen munkaviszonyoknak, pénzügyi szempontból, azaz a tagdíjbevételek terén is rikordot értünk el. Az 1912-iki bevétellel szemben 1913-ban 20% -nyival többet kaptunk be, 24%-nyival az emelkedés. Igaz, hogy a kiadások is nagy mértékben emelkedtek, így a Grafikai Szemlére 13.618'08 K volt a kiadás (1912-ben 10.692'27). Ez összegből nyomdászamlára 7500 K-át, mellékletekre és klisékre 2300'72 K-át, szerkesztői fizetés, hirdetési jutalék és sorhonoráriumra 3118'07 K-át, expedicióra 699'29 K-át költöttünk. Az év végén nyomdai adósságunk 3997'79 K volt és 1400 K a Pesti rt.-nál, mint régi függőadósság. Szaktanfolyami célokra helyben és a vidéken 3554'27 K-át (ez összegben befoglaltatik a szaktanfolyami mellékletekre fordított összeg is), estélyekre 1105'96 K-át (deficit 214'46 K), nyomtatványokra, adminisztrációra 387'47 K-át, irógépre (a szerkesztőnek) 330 K-át, tiszteletdíjak, adományok, küldetések, koszorúk stb. 582 K, végösszegben kiadásunk 3231'92 K-val több mint az előző évben. Készpénzállományunk 733'30 K-val gyarapodott, ugyasintén az Acs-alap 27'46 K-val, a Gutenberg-szoboralap 108'33 K-val.

Mindent összegezve, az 1914. évtől várjuk azt a kedvező eredményt, hogy nyomdai adósságunk nagyrésztét letörleszthetjük s e célunk elérésére kérem buzgó és lelkes házipénztárosaink, valamint a *nyomdai bizalmi férfiak* hathatós támogatását.

Jelentésemet zárva, kérem részemre a felmentvény megadását, helyi és vidéki házipénztárosaink részére pedig jegyzőkönyvi köszönetet. BOZSIK ISTVÁN, pénztáros.

Évi zárszámadás. Pénztári kimutatás 1913 január—december hóról. *Bevétel:* Athozat 1912-ről 1302'61, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy à 10 K = 100, ennek 1912. évi osztaléka 5, Gutenberg-szoboralap 1239'47, kamat és szaporulat 97'33, Acs Mihály-alap 500, ka-

mat 23'16, szaktanfolyam bevétele 2000, estélyekből 891'50, takarékpénztári kamat 27'46, tanoncpéldányokból 44, tagsági díjakból helyben 10.901'40, vidéken 4141, összesen 15.042'40, végösszeg 21.272'93 K. *Kiadás:* Grafikai Szemlére 13.618'08 (ebből szaktanfolyami mellékletekre 2306'72 K), szaktanfolyamok és kiállítások helyben és vidéken 1253'55, estélyekre 1105'96, irógépre 330, tiszteletdíjak, adományok, szaklapok, koszorúk 582, adminisztráció, portó és nyomtatványok 387'47, összesen 16.947'06 K. Készpénz az év végén 2035'91, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy à 10 K = 100, Gutenberg-szoboralap 1336'80, Acs Mihály-alap 523'16, végösszeg 21.272'93 K.

Az alább következőkben adjuk a helyicsoportok eddigi működéséről szóló jelentéseket rövid kivonatban:

Az aradi helyicsoport 1912 március havában alakult meg s ezt az ottani hatóság annakidején tudomásul is vette. Intenzivebb működést csak 1913. évben tud felmutatni, amennyiben ebben az évben rendezte hat hétre terjedő *szaktanfolyamát*, amely a vidéki viszonyokhoz képest szépen sikerült. A tanfolyamnak 26 segéd és 28 tanonc hallgatója volt. A taglétszám és a pontosabb illetékfizetés a hetiilleték bevezetése óta kielégítő, bár kívánatos volna, hogy az aradi szaktársak az eddigi — sajnálatos — indolenciával szakitanának és nagy lelkesedéssel karolnák fel a Szakkör ügyét. A helyicsoport készpénzállománya az elmúlt év végén 72 korona 10 fillér volt. Az idej közgyűlést kiállításal kapcsolatosan rendeztük. KLEIN MÓR

A debreceni helyicsoport 1912-ben alakult meg hivatalosan, a hatóság tudomásulvétele mellett. A taglétszám 1913-ban 20—22, ma pedig 35. A helyicsoport készpénze 1913 december végén 74 korona 17 fillér volt. Az elmúlt év folyamán volt 2 választmányi és 1 taggyűlés. A szakoktatás és a tagok toborzása ügyében pedig egy általános nyomdászgyűlést is tartottunk. Sikerült létrehozunk egy három hónapra kiterjedő, 120—130 órát lefoglaló *szaktanfolyamot*, amelyre a kormány 600 koronát utalt ki s mely a debreceni fémipari szakiskola rajztermében tartatik. A tanfolyamon a rajzoktatást Toroczky T. Oswald iparművész, polgári iskolai tanár végzi, aki a leipzig-i nyomdásziskolában egy évig tanulmányokat folytatott. A csoport az elmúlt évben egy *pályázatot* is hirdetett a csoport levélfejeire. A pályázat eredménye nagyon szép volt és buzdítólag hatott tagjainkra. VÁRAKOZÓ GÁBOR

A győri helyicsoport 1912-ben alakult s a megalakulást a hatóság tudomásul vette. A csoport vezetősége a múlt esztendőben 6 ülést tartott, amelyeken a helyi ügyeket intéztük el s előkészítettük a december 7-én megtartott *nyomtatványkiállítást*, amelyet a vármegye-ház nagytermében rendeztünk. A kiállítás — amint arról külön is beszámoltam — nagyon jól sikerült. A taglétszám emelése érdekében kifejtett agitáció mellett a vezetőség fokozott munkássággal dolgozik egy *szaktanfolyam* létesítésén. Az előkészítő munkálatok nagyban folynak, mert a tanfolyamot a lehetőséghez képest még ez év tavaszán kívánjuk megújítani. A csoport taglétszáma 1913 március havában 18, most 35. Készpénzállományunk 31 kor. 82 fillér. UZSALY ISTVÁN

A kecskeméti helyicsoport taggyűjtése 1913 március havában indult meg, amennyiben a kezdet sok nehézségekkel járt, de mégis a megalakulásig, vagyis augusztus hónapig 14 tagot sikerült a Szakkör rendes fizető tagjává megnyerni. A helyicsoport október hónapban tartott egy *felolvasást*, amelyre a központból Steinherz Miklós szaktárs lett kiküldve. A helyicsoport intenzivebb munkálkodást nem fejthetett ki, tekintettel a

kezdhet nehézségeire s arra, hogy kellő anyagiakkal nem rendelkezett. A tagok száma január hó végéig 28; készpénz takaréokban elhelyezve 70 kor. 30 fillér. A vezetőség tervei a következők a jövőre nézve: A helybeli összes szaktársak bevonása a Szakkörbe. A tavasszal nagyobb szabású *kiállítás* rendezése. *Pályázatok* hirdetése levélfej és borítékra, központi felülbírással. *Havi felolvasások* tartása, lehetőleg központi küldöttel.

BARACSY LÁSZLÓ

A kolozsvári helyicsoport taglétszáma 1913 március havában 47 volt s most 1914 februárban 62. Csoportunk vagyona 83 korona 48 fillér. Működésünk kétfelé irányult és pedig szakmai és társadalmi osztályokra. Az előbbi szolgáltatotta a *szaktanfolyam*, melyet a magyar királyi Ferenc József iparmuzeumban rendeztünk, felölelve a hirdetésszedés és táblázatszedési ágakat s melyet husvétkor egy *kiállítással* rekesztettünk be. A kiállítás anyaga a tanfolyami munkák és Lengyel Sándor külföldi nyomtatványgyűjteménye volt. Amennyire sikerült a tanfolyam, annyira nem sikerült a kiállítás, azért, mert a tanfolyami hallgatókon kívül csak egy-két szaktárs tekintette meg. A tanfolyamra beiratkoztak 17-en, állandóan látogatták azt végig 12-en. Hogy a szakmai nevelésnek egy másik, szintén hatóságos eszközt nem vehettük igénybe — a pályázatkiírást — oka az volt, hogy nem állott ebben az időben még pénz rendelkezésünkre. — Társadalmi munkakörünkbe tartozik a *szórakoztató összejövetelek* rendezése, azonkívül rendeztünk egy *János-ünnepélyt*, amely 40 korona tiszta nyereséggel végződött. S hogy ezen bevételi forrásaink minél jobb mederbe tereltesse, választmányunknak egy *tánctanfolyamot* is kellett rendeznie, amelyen 12 szaktárs vett részt, kitartással egész végig. Az 1913. évben 8 rendes és 2 rendkívüli ülést tartottunk, amelyeken munkaprogramot dolgoztunk ki, ebből nem volt megvalósítható — a rossz gazdasági és politikai viszonyok miatt — sem a havi felolvasó ülések tartása s a háziestélyek rendezése sem. Otthonunk, körhelyiségünk nincs s ez is bénítja meg leginkább munkakörünket. Tervünk a jövőre vonatkozólag, a leipzig-i kiállításon szerzendő tapasztalataim alapján, egy modern tanfolyam rendezése és a tavaszkor, vagy ősszel egy nagyszabású *nyomtatványkiállítás* szervezése, *papír-, író- és rajzszertkiállítással kombinálva*, amelyhez az iparkamara és Kolozsvár város támogatása szükségeltetik. Helyicsoportunk 1913. év május hó 14-én alakult meg.

LENGYEL SÁNDOR

A nyiregyházi helyicsoport a múlt évben alakult meg 13 taggal; a mostani taglétszám 16; készpénz 25.05 korona. — Az év folyamán hirdetésekre *pályázatot* irtunk ki, amelyre 3 pályázótól 6 munka érkezett be. Az elmúlt évben 5 választmányi és 3 taggyűlést tartottunk. A jövőre egy *előadás-sorozat* rendezését s *újabb pályázat* kiírását vettük tervbe.

NAGY JÓZSEF

A nagyváradai helyicsoport 1913. évi április hó 20-án alakult meg hivatalosan. Taglétszáma volt 1913. évi március hóban 37, most 63. A csoport jelenlegi készpénze 75 korona 48 fillér. Rendeztünk a múlt év folyamán nyomtatványkiállítást, amely várakozáson felül sikerült és a szakköri levélfejre *pályázatot* hirdettünk, amelyre 8 pályamunka érkezett be. A Szakkör választmánya a múlt év folyamán 8 értekezletet tartott, amelyen a kör belső ügyeit intézte, a levélfejpályázatot, a szakkiallítást kezdeményezte és előkészítette. A jövőre nézve a legközelebbi terv a *szaktanfolyam* létesítése, amelyre vonatkozó tárgyalások most vannak folyamatban.

REICH JENŐ

A pécsi helyicsoport 1912 márciusban alakult meg hivatalosan, a megalakulást Pécs város polgármestere

tudomásul vette. A csoport taglétszáma 1913 március végén 14 rendes, 1 tiszteletbeli tag, továbbá volt a Grafikai Szemlének 5 állandó vevője; az év végén volt 13 rendes, 1 tiszteletbeli tag és 4 lapvásárló, 1914 elejétől kezdve a rendes tagok száma 20-ra, a lapvásárlóké 6-ra emelkedett. A csoport tényleges vagyona az év végén 38.73 korona. A hátralékok nagymérvű elszaporodását az okozta, hogy a régi házipénztárosok kiléptek s így nem volt, aki a tagdíjak behajtásával foglalkozott volna. E bajon azonban ez év januárjában segítettünk, aminek eredményeképpen a hátralékok legnagyobb részét be vannak hajtva, a hetijárulékokat pedig meglehetősen pontosan fizetik a tagok. — Sajnos, helyicsoportunk a lefolyt évben nem fejthetett ki intenzív működést, ami abban leli magyarázatát, hogy tagjainak legnagyobb része oly szaktársakból áll, akik különféle tisztségeket viselnek, avagy a közelmúltban viseltek, ezeket úgy lefoglalja a párt- és szakmozgalom, dalárda stb., hogy a tulajdonképeni szakoktatásra nem jut idejük. E körülménynek tudható be, hogy a pécsi vas- és fémpipari szakiskola igazgatóságának — jelentkezők hiányában — fel kellett adni azt a tervét, amely a nyomdászok részére egy *díjmentes szaktanfolyam* rendezését célozta. Azonban bizunk abban, hogy ami most nem sikerült, talán sikerülni fog a közel jövőben!

FIEDLER KÁROLY

A szekszárdi helyicsoport 1912 márciusban alakult meg. Taglétszám 1913 március hó végén 13, 1914 január 31-én 14 volt. Helyicsoport készpénzvagyona 30.58 korona. Tartottunk 3 *szakfelolvasást*, amelyen az összes szaktársak résztvettek. Üléseket minden felolvasás alkalmával tartottunk. A vezetőség tervei a jövőre nézve: szaktársakkal a felolvasásokat megkedveltetni s ezt nagyobb mérvben fejleszteni, *kiállítást* rendezni s esetleg *pályázatot* kiírni.

HEMM JÓZSEF

A szegedi helyicsoport 1912-ben alakult meg s jelenlegi taglétszáma 22. A helyicsoport készpénze 1913 december hó 31-én 37.4 korona volt. Vezetőségünk — sajnos — mindössze három ülést tartott, amelynek egyikén elhatározta, hogy pályázatot irtunk ki egy levélpapír- és boríték tervezésére, de ezt — közbejött akadályok miatt — nem hajtotta végre az elnökség. A jövőre nézve egy tanfolyam létesítését tervezzük az itteni ipariskola égisze alatt. A tárgyalások ez ügyben folyamatban vannak.

SOMOGYI PÁL

A soproni helyicsoport 1913 júliusban alakult 18 taggal, jelenlegi taglétszám 40. A helyicsoport vagyona 1913 december 31-én 52 korona 12 fillér. Szakelőadást nem volt alkalmunk rendezni, mert a tervbe vett rajz- tanfolyamot a Technológiai Iparmúzeum nem engedélyezte. Ehelyett egy *könyvelési tanfolyamot* rendeztünk Radó Imre ipariskolai igazgató ur szives támogatásával, amelyet 15 szaktárs látogatott. Ezenkívül egy *tömöntési tanfolyamot* is rendeztünk, amely még ezideig nem ért véget. Az elmúlt fél évben 6 taggyűlést tartottunk, amelyeknek célja nagyobbára a taggyűjtés volt. A jövőre nézve tervbe vettük egy *nyomtatványkiállítás* rendezését pünkösdkor, azonkívül előadások tartását.

ZSITVAY F. LAJOS

A temesvári helyicsoport 1912-ben alakult meg. Taglétszáma eddig 40—60 között váltakozott. A lefolyt évben 7 ülést tartottunk s ezenkívül 2 ülést a központ kiküldöttjének bevonásával. Ez ülések egyikén a helyi szervezőbizottság is részt vett s megígérte, hogy a taggyűjtésben segédkezni fog. *Pályázatot* irtunk ki egy *levélfejre* s ezen 16 szaktárs 23 munkával vett részt. *Szaktanfolyamunk*, mely október 14-étől december hó 15-ig tartott, sikerültnek mondható, amennyiben 30, majd 23 beirt tanuló közül átlag 17-en látogatták azt.

A tanfolyam előadásainak egy részét a központ megbízottja vezette. A záróünnepélyen a város, a kamara és a minisztérium képviselője — az ipariskola igazgatója — vett részt. A jövőben *kiállítást* és *szaktanfolyamot* akarunk rendezni; a tanoncokat a rajztanításra szorítani, amely utóbbi törekvésünkhöz már megnyertük az ipariskola igazgatóját is. LANG SIMON

A *turócszentmártoni helyicsoport* 1912-ben alakult meg s minden itteni szaktársunk szakköri tag. Megalakítása óta a szaktársak nagy tetszéssel fogadták működését. Már többször felvetődött az eszme, hogy kiállítást és szakelőadást rendezünk, de úgy érezzük, hogy tagjainknak még itthoni továbbképzésre van szükségük, hogy a központ előadójának tanítása kárba ne vesszen s úgy elhatároztuk, hogy a *kiállítást* ez év közepén tartjuk meg. Csoportunk szerény eszközökkel működött ugyan, *előadássorozatokat* rendeztünk és kezdtük a legegyszerűbb dolognál a *betűvetésnél*, amelyet 10 előadáson tanítottunk dicséretes sikerrel. Jelenlegi taglétszámunk 14; készpénzünk 31'15 korona. Elhatároztuk azt is, hogy a főnököknél is eljárunk anyagi segély érdekében s tanfolyamunk céljaira az iparkamarától és a várostól is kérünk segílyt. BERTAN EDE

A SZAVAK RITKITÁSÁRÓL

A mai művészeti forradalmi állapot szülte áramlat igen sok és érdekes kérdést vet fel az érdeklődő nyomdászember részére. Egyik jelensége ennek Magyarországon ujabban — a többször meg nem értett, mint megértett — a *szóritkítás*.

A szavak ritkítása visszanyulik a nyomdászat bölcsőkorához, amikor ugyanis kevés fokozatu betű állott a nyomtató rendelkezésére és így kénytelen volt egyes sorokat vagy szavakat a feltűnőség kedvéért megritkítva alkalmazni, vagy pedig egy második színnel nyomtatni.

A második szín alkalmazása a nyomtatás költségeit igen megnagyította, a ritkítás pedig az oldalak egységes foltját bontotta meg s ezért inkább csak a könyv címlapján alkalmazták. (A könyvek díszítéséhez alkalmazott többszínű kezdőbetűk és díszek kézzel festettek.)

Az idő rohamos előrehaladása és a viszonyok óriási változása azonban a felfogásokat a ritkítással szemben is gyökeresen megváltoztatta, mert hisz ma már a rendelkezésünkre álló különböző magasságu és vastagságu betű nem kényszerít erre, sőt az egyes műveknél eddig alkalmazott ritkítást is mással kezdik pótolni.

A ritkítással szemben legutóbb kialakult nézet Magyarországon oly nagy fordulatot vett, hogy egyes nyomtatványokat teljesen kiforgat a megszokottságából és ezért merésznek nevezik azok, akik a megszokottnál messzebbmenni nem mernek.

A ritkítás mai formája már jóval nehezebb feladat, mert a feltűnőséggel párhuzamosan ornamentális értékek találhatók, bár itt-ott egy kissé zavarólag hatnak, ami inkább a meg nem szokottság okozata.

A szedéstest tömegbetűjének finomsága mellett alkalmazott jóval erősebb vonal felett ritkított sor nemcsak, hogy ornamentális értékkel bír, hanem egyenesen kétszínű hatású is, mert oly árnyalati különbséget fejez ki, hogy az egyszínnel nyomott nyomtatvány megtéveszthetetlenül két szint mutat.

A síkban elhelyezett szedésfolt egy megritkított sorral teljesen megváltoztatható, ha bárhová esnek is a ritkított sor és merem állítani, hogy az érdekessége mellett a szemnek is szüksége van rá, mert megtöri az oldal komolyságát. Különben figyelmes szemlélésre és tanulmányozásra ajánlom az e sorokhoz készült

melletteket, amelyeken a sorok, szavak ritkításának helyes módjait tüntettem ki.

Sok teret ezzel a témával elfoglalni kár volna, mert a napról-napra kezünkben megforduló apróbb nyomdai munkák között önkéntelenül adódott esetek a szavak ritkításához rendkívül alkalmasak és új gondolatkölcsonzők — erről különösen meggyőződhetünk akkor, ha az angol és amerikai nyomtatványokat tanulmányozzuk — nem szabad azonban a kilengések hullámaiba dobni magunkat, miáltal a munkánk értékelenné válnék.

Tudom nagyon jól, hogy ez a nézetem sok ellenkező nézettel fog találkozni, de ezek csak addig tartják fenn érvényességüket, amíg az illetők maguk is — adott esetben — meg nem ritkítanak egy-egy sort.

SZABÓ ISTVÁN

FESTÉKEK KEZELÉSE ÉS ALKALMAZÁSA

(I.) Egy- és többszínű nyomtatvány előállításához, hogy az a kitűzött célnak meg is feleljen s a legkényesebb izlést is kielégítse, nem elegendő a szedés ügyes és ötletes elrendezése és a papír helyes megválasztása. Ezekkel, de önmagában is összhangzásban kell lenni a kiválasztott színeknek is, mert ezeknek az összhangzásától függ a jó vagy rossz benyomás, melyet ránk a nyomtatvány tesz.

Ebből láthatjuk, hogy milyen intelligenciával és a színek iránt milyen finom érzékkel kell bírnia a gépmesternek, hogy feladatának meg is tudjon felelni. S hozzávehetjük még, hogy nagy ismeretekkel kell bírnia a festékek birodalmában, hogy mindig a legmegfelelőbbet találja meg. Ismernie kell a festékek eredetét s az anyagokat, melyeket a festékek tartalmaznak, mint például kén, ólom, kátrány stb. s épp így kell tudnia azt is, hogy az intelligencia, a jóízlés, a tudás és a mi legfőbb, az évekre menő gyakorlat és tapasztalat elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a gépmester a festékek között magát otthon érezze és könnyűséggel képes legyen egy kapott minta után a megfelelő szint kikeverni. Mert megnehezítik ám a gépmester munkáját a festékgyárak is, amelyek néhány festék kivételével készítményeiknek tetszésszerű elnevezéseket adnak, amelyekből sem az illető festék eredetére, sem tulajdonságaira következtetni nem lehet. Eme dolgozatomnak a célja, hogy a nyomdászatban *leginkább* használatos festékeket ismertessék és néhány támpontot nyújtson törekvő gépmesterszaktársaimnak, amely támpontok alapján azután a festékek labirintusában eligazodhatnak s legalább a kezdet nehézségeit könnyen leküzdhetik.

Hogy ennek a feladatnak meg tudjak felelni, szükséges, hogy a festékek eredetével is és ama követelményekkel is foglalkozzunk, amelyeket a festékek iránt támasztunk.

A festék nem más, mint festőanyagok (pigment) keveréke kencével (firmisszel). A festékeket úgy *készítési* módjuk, mint eredetük szerint két osztályba sorozzuk, úgy mint szerves (organikus) és szervesetlen (anorganikus) festékekre.

Az anorganikus festékeket, melyek eredetüket ásványból, földből vagy ércből nyerik s dacára, hogy a gyárban még alapos átdolgozáson mennek keresztül, még természetes vagy naturfestékeknek is nevezik. Legfontosabb anorganikus festékek: a kremsi fehér, cinkfehér, krómsárga, cinksárga, nápolyi sárga, kadmium, krómzöld, okker, siena, *Caput mortuum*, cinóber, kobaltkék és milórikék. Organikus (szerves) festékeknek nevezük azokat, melyek eredetüket a növény- vagy

állatvilágból nyerik. Ezeket általánosságban lakkfestékeknek (Lackfarbe) is szokták nevezni.

Míg az anorganikus festékekben a választék meglehetősen korlátolt, addig az organikus festékek színárnyalatai számtalanok, különösen amióta sikerült az anilint vegyi úton kőszénkátrányból előállítani.

A festékeket a gyárak háromféle alakban szokják szállítani, ugymint: nyomásra kész állapotban, tésztaalakban és végre száraz alakban. A legtöbb nyomda nyomásra kész állapotban szokta a festékeket rendelni és otthon keveri aztán megfelelő mennyiségű kötő- vagy más anyaggal, már mint azt a munka mineműsége megkívánja.

Egyike a legismertebb anorganikus festékeknek a *cinóber*. Ez a kén és higgyany vegyületéből áll. A cinóber különösen fedőképeségével tűnik ki. A fénytálló festékekhez is szokták sorozni, de ez az osztályozás nem a leghelyesebb, mert ha huzamos ideig fény és levegő hatásának van kitéve, mindinkább sötétedő barnába megy át és végre majdnem fekete lesz. Nagy sulya és készítésének körülményessége miatt igen drága s napjainkban már más, hasonló minőségű mesterséges úton nyert anyagokból is gyártják. Fontos megjegyezni, hogy *valódi* cinóberrel rézklisés formát nem nyomtathatunk, mert tönkreteszi a klisét s oly formáknál sem használhatjuk, melyekben rézleániák vannak, mert a réz és kén érintkezése folytán kénréz képződik s ez a cinóbert barnára festi, a rezet pedig tönkreteszi. Hasonlóképen nem szabad a cinóbert keverésre használni, különösen oly festékekkel, melyek ólmot tartalmaznak, mert az ezekkel való keverés által piszkos színt nyerünk.

Ismételve az elmondottakat, a valódi cinóber a legjobb fedőfesték, de a használata nagy körültekintést kíván. Igen szép hatást érhetünk el vele sötétszínű papírra való nyomásnál.

A *krómsárga* minden árnyalatban készítettik, króm-káliból és ólomcukorból. Nagyon kitűnik fedőképesége és fénytállósága által. Színét csakis kén tartalmu levegőben változtatja, amikor is előbb barna, később fekete lesz. A krómsárga a legelterjedtebb festék napjainkban és ritka az a nyomda, amely legalább kétféle árnyalatban ne tartaná állandóan raktáron. Használható lakkfestékekkel való keveréshez. Milórikékkel keverve szép selyemzöldet, feketével pedig elég szép árnyalatu olivzöldet kapunk. Klisék nyomására nem alkalmas ólomtartalma miatt. A krómsárgát is erősen kiszorítják a mesterséges készítményű lakkfestékek, amelyek mint indiai sárga, valódi sárga stb. elnevezés alatt szerepelnek a festékmintakönyvekben. Ezek többnyire transzparens (vagyis áttetsző) festékek, kitűnően nyomhatók s a levegőn színüket alig változtatják.

Az anorganikus festékek sorozatának a *milórikék* egyike a legelterjedtebb festékeknek, mely lugsóból készül, meglehetősen simulékony, igen jól nyomható és igen sok esetben használják. Fénytálló festék, meglehetősen gyorsan szárad, amit a keverésnél tekintetbe kell venni. Az ultramarin és az ugynevezett császárkék szintén ásványfestékek. Azelőtt az *ultramarin* a legdrágább festékek közé tartozott, manapság azonban egyike a legolcsóbb földfestékeknek, mert ma már nem a lapis lazuli fémkövekből készül, hanem a porcellánföld, szóda, kén és faszén képezik a főalkatrészeit. Céljainknak nem felelnek meg, éppen az összetételük miatt, színük világos, nem tartalmaznak annyi dus pigmentet, mint a más anorganikus festékek, továbbá nem kiadósak és vizenyősek. Az ultramarin, mivel kén tartalmaz, ugy reá is vonatkozik az a megállapítás, melyet a cinóbernél említettünk és pedig: rézkliséket nem nyomhatunk vele, valamint ólomtartalmu festékekkel nem keverhető. Nem láthattunk még példát sehol, hogy például ultramarin és kremsi fehér keverése által szép világos buzavirágkékét nyertünk

volna. Mert ugy-e bár, ennek kellett volna ezen két szín összekeverése által létrejönni? Ellenben kapunk helyette egy piszkos, kékesszürke színt, mely száradás után még sötétebb lesz.

A *krómzöldet*, *selyemzöldet*, *oroszzöldet* előállítják a milórikék és krómsárga vagy cinksárga keverése által. Igen jó fénytálló és fedő festékek, ami természetes is, mivel mind a kétféle anyag, amiből előállítják, már magában véve is bírja ezen tulajdonságot. Kén tartalmu levegőben színe sötétebb és piszkos lesz, amit minden ólmot tartalmazó festéknél tapasztalhatunk. Kremsi fehérrel igen előnyösen keverhetjük.

Az *okker* és a *siena* (Terra di Siena) még a leggyakrabban előforduló földfestékek, ugyanide tartoznak még az *umbra*, *sepia*, *Caput Mortuum* stb. elnevezés alatt a többi szintén többé-kevésbé anorganikus festékek. E festékek, de legkivált az okker és a siena tulajdonsága, hogy kencével nehezen kötődik és a nyomtatásban, különös illusztrációk nyomásánál ugyanazon tulajdonsággal bírnak — mint a földfestékek általában —, hogy hamar piszkítanak. De e rossz tulajdonságukat leszámítva, többféle árnyalatuknál fogva általában jó és használható festékeknek mondhatjuk, különösen akcidenyomatványok előállításánál.

Az utolsó csoportba tartozó anorganikus fedőfesték, amely leggyakrabban előfordul a nyomdáknak, a *kremsi fehér*. Ez meglehetősen nagy mennyiségű ólmot tartalmaz, ezért ólomfehérnek is nevezik. Egyike a legjobb fedőfestékeknek, erősen pigmentdus és a kencével nehezen kötődik. Megjegyzendő, hogy a kremsi fehérrel kevert festékeknek éppen a kremsi fehér nagy fedőképesége miatt bizonyos fokig tompa színezetük van, ezért oly esetben, amikor nem okvetlen fedőfestéket kell használni a festék világossá való tételére, ott a kremsi fehéret mellőzzük és inkább cinkfehéret használjunk, amely kevésbé jól fed és nem annyira pigmentdus. Különben a festékgyárak manapság a minőséghez képest különféle elnevezés alatt, ugymint: „Mischweiss“, „Schaumweiss“, „Schnellweiss“ stb. készítenek oly fehér festéket, amelyek e célra megfelelnek s a sötét színek világosabbá tételére valók, anélkül hogy az alapszínre befolyással lennének.

Ezek volnának a legfontosabb anorganikus festékek, melyek nálunk nyomdászoknál a gyakorlatban legtöbbször figyelembe jönnek. Látjuk, hogy a legtöbbje vagy kén vagy ólmot tartalmaz s ezért használatuk igen nagy elővigyázatot kíván. De hátrányuk még, hogy nagy sulyal bírnak és a kellenél gyorsan száradnak, miáltal sok megy tönkre, az anorganikus festékek legapróbb részei (molekulái) a keverésnél nem egyesülnek a kötőanyagul használt kencével oly jól, mint az a kifogástalan nyomásnál szükséges, autotopianyomásra pedig általában nem használhatók. Mégis, hogy könnyebben nyomhatók legyenek, elérhetünk velük némi eredményt ha megfelelő lakkfestékekkel keverjük. Egyedül csakis nagy fedőképeségük miatt használják. A festékgyárak ujabban elég jó minőségű mesterséges készítményekkel helyettesítik az anorganikus festékeket.

Az organikus (szerves) festékek azok, melyek eredetüket a növény- vagy állatvilágból nyerik, továbbá a lakkfestékek, melyeket szintén az organikus festékekhez sorozunk, s amelyeknek az alapanyaga a kátrány. Hoszszas kísérletezés után sikerült a vegyésznek kőszénkátrány lecsapolása által különböző vegyszeti anyagok hozzáadásával különféle színű nyersanyagot előállítani. A lakkfestékeknek az ásványfestékekkel szemben megvan az az előnyük, hogy árnyalataikban igen gazdagok, élénkek és hatásosak, viszont azonban nem fedőkésesek és nem szintállóak. Keverésre igen alkalmasak, mert a kencével igen jól kötődnek, sőt némely anorganikus festék keverésével, mint például ha a valódi cinóbert és a geraniumlakk sárga árnyalatával keverjük, igen szép és jól használható tűzpiros festéket

nyerünk. Sima, fehér vagy világos árnyalatu papiroknál igen szépen érvényesülnek, természetes, amint azonban sötétebb színű papíron kell felhasználni, már nem szolgáltatót az, amit az anorganikus (szervetlen) festékek. Klisék nyomására is alkalmasak, pigmenttartalmuk csekély, bár a festégyárak ezirányban is mindent elkövetnek, hogy az anorganikus (szervetlen) festékekkel szemben is megállják helyüket és nem eredménytelenül, mert ma már van olyan szerves festék, mely ezirányban is teljesen megfelel például az indiai sárga, növény-sárga vagy a valódi sárgalakk stb. Ha a festékmintakönyveket lapozzuk és megfigyeljük a különböző színek elnevezését vagy esetleg a gyári számja mellett megtaláljuk, hogy milyen fedőképes vagy szintálló, esetleg lakkozható-e aszerint, amint azt a gyárak az alapanyaghoz felhasznált vegyi anyagot alkalmazza, használhatósága és minőségre való tekintettel, aszerint kell ezen festékeket a gyakorlatban felhasználni.

Mielőtt a festékek alkalmazásáról tovább tárgyalnánk, meg kell emlékezni a *kötőanyagokról* is, mert ezek igen nagy fontossággal bírnak a festékek hatása tekintetében. Ez az anyag természetesen nem lehet minden esetben ugyanaz, hanem az elérni kívánt hatás szerint kell azt megválasztani s alkalmazni kell a nyomtatandó papír tulajdonságához is. A legideálisabb kötőanyag a lenolajmagból előállított *kence (firnis)*, mely háromféle sűrűségben kerül forgalomba. Leggyakrabban a közép-erősségű kencével szoktuk a festéket keverni s abból azután a szükség szerint többet vagy kevesebbet veszünk, a leggyengébb kencével keverjük azokat a festékeket, amelyeket falragaszoknál vagy nagyfelületű tónusnyomásnál kell felhasználni. Ezzel jobban érünk célt, mintha általános szokás szerint petróleumot használnánk a festék hígítására. Csak a bronz alá nyomtatott festékeket kell a legsűrűbb és előzőleg szikativval kevert kencével higitani.

Minél puhább a nyomandó papír, annál gyengébbnek kell a nyomásnak lenni, de a festéknek kell annyi kötőerővel bírnia, hogy száradás után jól a papírhoz kötődjön. Például oly rossz minőségű kromópapírnál, mely rendszerint erős felszívóképesseggel bír, előfordul, hogy a kencét ilyenkor a papír magába szívja, míg a festék a papír felületén szárad és könnyen eltörlődik. Különösen észlelhetjük ezt az anorganikus festékeknel, mert ezek, mint már említettem is: a kencével rosszul kötődnek. Ilyen esetekben kötőanyagul a *kopállakot* kell használnunk.

Minél erősebb enyvezésű a papír, vagy mennél keményebb anyagból van gyártva, annál nagyobb nyomáserősségre van szükség, ami természetes is. De azért a kötőanyag legtöbb esetben szintén a kence, mert a festék a papírhoz való rögzítését már magában a nyomáserősség is elősegíti. Csak olyan kemény papiroknál, mint például a pergament, egyáltalában nem képes felszívódni a kence, hanem a festék felületén szárad. Ilyen kemény papírokra való nyomásnál a festék kötőanyaga szintén kopállakk, amelybe még mint száritóanyagot — szikkativot keverünk.

A többi minden néven nevezett és hirdetett kötő- és száritóanyagokkal szemben igen elővigyázóknak kell lennünk s csak akkor használjuk, ha már jól kipróbáltuk és a gyakorlatban beváltak, mert legtöbb esetben semmivel sem jobbak, mint az előbb említettek, sőt gyakran nyomás közben győződhetünk meg káros és rossz tulajdonságaikról.

Hogy a festék minél jobban érvényesüljön, olyan tömören szükséges azt feldolgozni, ahogy azt a megnyomandó papír minősége megengedi. Tehát minél jobb enyvezésű a papír, vagy minél erősebb a krétaréteg a nyomandó műnyomó-papíron, annál tömörebb lehet a használandó festék. Ha a festék túltömör, a papír pedig nem eléggé erős, a nyomás alatt a festék szakítani fog. Ilyen esetben a festéket tiszta disznó-

zsírral a legjobb keverni, miáltal a festék összehúzódik, vagyis nyulóságából veszít, anélkül azonban, hogy ezáltal a festék higabbá válnék. Használunk erre a célra lenolajat vagy pálmaolajat is, de a gyakorlatban a disznózsír jobban bevált, mert az említett olajokat tiszta és jó állapotban csak igen ritkán tartják a kereskedésekben. Elkerülhetjük a szakítást, ha a festéket bolognai krétával keverjük, de ezzel már vigyázatosabban kell bánni, mert ha a kréta nem a legfinomabban van örölve, könnyen megesik, hogy annak apró szemcséi a nyomandó formához tapadnak.

A bolognai krétának ezenkívül is igen nagy hasznát vehetjük és kár, hogy napjainkban oly kevesen ismerik és így nem igen használják a gyakorlatban sem. Sok esetben nélkülözhetetlen és kivált a színes nyomásoknál — amelyeknél a tulsok kencétől a festék zavarólag ható zsiros fényt kap — egy csepp kis kréta hozzáadásával kitűnő eredményt érhetünk el. Festékek, amelyek keményen száradnak, a rájuk nyomtatott második szint nem jól veszik fel, bolognai krétával keverve, minden nehézség nélkül veszik fel a rájuk nyomtatandó második, esetleg harmadik szint is.

Például ha az kívántatik, hogy egy világos alaponymat a színét hosszabb időn át megtartsa, akkor nem szabad tulsok kencével kevernünk, hanem tömör, de teljesen áttetsző „Mischweiss“, vagy esetleg transzparinféher festékekkel. De miután itt ismét egy zsiros fény keletkezik hozzá, veszünk egy keveset a bolognai krétából és a hatás meglepő. Egyáltalában mindenkor, ha több szint kell egymásra nyomni, a bolognai kréta a legjobb szolgálatot teszi. Ezekekenkívül a bolognai kréta megakadályozza a különösen nagyobb nyomási felületeknél észlelhető — rossz hatást eredményező — festégyöngyök keletkezését.

(Folytatjuk.)

MŰVÉSZET KÖRÉBŐL

Kiállítások. Egyszerre öt helyen is várják képek, szobrok a közönséget. A Műcsarnok a huszonötödik művészi évfordulóját ünneplő Csók István gyűjteményét állítja ki, a Művészház tagjainak java termésével tesz tanúságot életrevalóságáról, a Nemzeti Szalonban az Ifju Művészek Társasága mutatja be a fiatal testület munkásságát, az Ernst-muzeum termeit Batthyány Gyula gróf képei és a kitűnő Beck Ö. Fülöp szobrai töltik meg, a Könyves Kálmán-társaság pedig a német Struck Herman grafikai munkáit hozta el Budapestre és ha hozzávesszük az Iparművészeti Múzeum imént bezárult szőnyegkiállítását, akkor bátran elmondhatjuk, hogy a művészetet szerető emberek elegendő alkalmat találnak arra (mennyiség dolgában mindenestre), hogy műtárgyakat szemléljenek. Sőt talán még többet is, mint kellene. Öt kiállítás. A képek, mint egy hatalmas zenekar hangszerei, százezer hangon, százezer színnel, árnyalással szólalnak meg.

Csók István mintegy másfélszáz munkájával ad számot huszonöt esztendő festőpályájának minden emelkedéséről, a megtett ut fordulóiról. Csók István nevét mindenki, aki valaha megfordult a Szépművészeti Múzeum modern osztályában, jól ismeri. Ő festette a Báthory Erzsébet leánykinzását ábrázoló óriási méretű képet, mely, mig nem küldték vidékre (ha jól tudom, a szegedi muzeumba), a bámészködő emberek gyülekező helye volt. Az asszonyszörnyeteg históriája, mely néhány rémregény főtémája is egyuttal, így megfestve a valóság borzalmával hatott; a vigyorgó, kegyetlen öregasszonyok, a havas udvaron vergődő meztelen leányok — e bestia szerencsétlen áldozatai, a legteljesebb realizmussal kiabáltak le a vászonról. Aká a képben az ordító mesét többre becsüli, mint magát az ábrázolás művészetét, annak érdeklődését feltétlenül le-

kötötte Csók István e monstruózus alkotása. Ma, amikor a Mücsarnok különtermében viszontláttuk Báthory Erzsébetet, megállapíthatjuk, hogy e képben, mely sohasem pályázott egyébre, mint a panorámák kapuja elé szegezett vásznak és nem is lesz sohasem más, mint ecsettel leirt ponyvaregény, e képben igenis fellelhetők, még pedig szép számmal, festői értékek, olyan szépségek, amelyeket az első impresszió döbbenete elnyom. De Csók István nem ezekre helyezte a fősúlyt. E szépségek csak esetlegességek, véletlenül bukkanhatott rájuk, mert ugyebár e borzalmas mese ábrázolásánál a borzalom minél erősebb felkeltése volt a festő főcélja, nem pedig egy mozdulat ritmusának kifejlesztése, egy-egy ruha szinompájának fokozása. Csók István nagyon nagy utat tett meg e kép megfestése óta. Témaköre merőben más, mint akkor volt, eszközei is mások. Ma egy domboldal felett örökdő fák, szobasarakban heverő színes holmik poézise jobban izgatja őt, mint a történelem legvéresebb színjátéka. Mig azelőtt fontosnak tartotta nagyon, hogy valamely ruha redőinek vetődését, a kézcsuklón végighuzódó ereket, a természetben fellelhető formáknak megfelelő aprólékos hűséggel adja vissza képein; ma magasabb egységbe formálja a természetből kiolvasott részeket. A szín és a vonal harmóniáját keresi és ami e harmóniát megbontja, az bármennyire része legyen az ábrázolt tárgynak, elhagyja. Azelőtt a színskála minden színét egyformán értékelte, most hamvaskékek, törtszürkék, violák, tompakékek dominálnak képein. Korábbi hidegkék, majd nehéz barna tónusok fátyola már nem vonja be képeit, nem élnek a színek felett külön életet, hanem összeolvadva azokkal, valami páras tompultság parfümjét lehelik szét képein.

Csók István a tájképekben és csendéleteiben a legerősebb. Mig régebben az emberi test formáit is teljes erővel birta érzékelteni, most, hogy eldobta magától az akadémikus festési mód sablonjait, mintha ebben az irányban elvesztette volna lába alól a talajt.

Mig fiatalabb festőink éppen az emberi test szerkezetének törvényszerűségét és térbeli elhelyezését bírják a legnagyobb világossággal kifejtteni, addig ő eredményt e tekintetben nem tud felmutatni. Arányaiiban elhibázott, rosszul elhelyezett, rosszul mozgó emberi testek jelzik eddigi kísérleteit, noha egy-egy emberi fej megkonstruálásában, a karakter megrogzításában kiváló tehetséget mutat. Példa rá Wlassics Tibor arcképe.

Itéletünk még nem végleges. Csók István folyton fejlődő, forrongásban levő művész, aki még sok meglepetéssel szolgálhat. Régebbi képeivel szemben mindenesetre bámulatos haladást tanusít újabb képeiben. „A bálványok” című képe bármelyik képtár disze lehetne. Már maga a kép témája is elárulja azt a nyugtalanságot, eszmei forrongást, mely őt ily vérbeli festői téma megfestésére ösztökélte.

A Művészház nagy kiállításán egy másik festőművész forrongásának színjátéka tárul elénk. Vaszary János e művész neve és két év hiján egykoru Csók Istvánnal. Ő is a naturalisztikus ábrázolási módra esküdött azelőtt, ő is aprólékosan részletezte a lefestett tárgyat. Ő is eldobta magától azokat az eszközöket, melyek csupán arra voltak jók, hogy egy fényképezőgép lencséjének tárgyilagosságát közelíthesse meg, de ő még távolabbi konzekvenciákat vont le, mint Csók István. Mig Csók a tájképeiben csupán az impresszionista mesterek – Manet, Sisley – szellemességéig jutott el és megelégedett oly eredményekkel, melyek bizonyos színharmóniák és diszsonanciák fokozásában vagy letompításában érik el a csúcspontot, kompozíciói pedig szétcsúszók, addig Vaszary a festői kifejezés minden szegletét keresztülfürkészte, puritán szigorúsággal kidobott művészetéből minden olyan tényezőt, melyben ellentmondást látott, céljai-

val, egyéni hitével szemben. Mig valamit megfest, számtalanszor át és átgyurja a megfestendő tárgyak minden részét, néhol egészen a geometriai elemeire vezeti le a formákat, hogy képeit annál biztosabban bírja felépíteni.

Vaszary János, ismétlem, egészen az alapformáig vetkeztetett le mindent és a teljesen hatalmában levő szerkezeti részekre akar ráépíteni mindent, amit fürkésző elméje alkalmasnak talál arra, hogy a lelki életében megalkotott világnak látható külső képe legyen. E küzdelmes próbálkozás gyümölcseinek kell tekintenünk a Művészházban kiállított képeit, egyes utjelzőit e fáradságos vándorlásnak.

A kiállítás egy másik szereplője Bornemisza Géza ugyancsak érdekes problémákra utal képeiben. Mig Vaszary a formák egyensúlyának, a testek és a tér között fennálló kapcsolat törvényszerűségének kifejtését elsősorban vonalakkal közelíti meg és a szín nála majdnem másodrendű szerephez jut, addig Bornemisza Géza nagy szintömegek összevonásával keresi e problémák nyitját. Markáns színtoltjai magukban foglalják több szín összességét és egyuttal egy-egy formát is képeznek. Például valamelyik tájképen a hegy bizonyos szelete egy színelületet jelent, az alatta elterülő völgy öble ugyancsak egy áthatlan színelület, ami jelentős forma: például egy elől fekvő városzeglet, mely látószögünkben tekintve elfedi a hegy bizonyos részét, beleékelődik a háttér színelületébe. Ugyancsak összesűritett színtolt alakjában szerepel a képen. Célja nem az, hogy visszaadjon minden színt, minden formát, hanem hogy a természet bonyolult mechanizmusának azt a részét, melynek funkciója van egy kép kialakulásában, feltárja és jelentősége szerint hangsúlyozza. Márfy Odön is több képpel szerepel. Fekvő női aktja a legerősebb. Pompásan megrajzolt női test hanyatlik hátra a képen. Valóságga érezzük az izmok feszülését, a bőr alatt cirkáló vér lüktetését. Nagy kompozíciótervében egész sereg figura szövődik köralakban. Az alakok összekapcsolását ötletes, igazi piktori érzéssel végezte Márfy. Rippl-Rónai József tédrelő asszonya a mestert új világításba helyezi. Szélesen, nagy sikokban sűrítve adja azt, amit eddig számtalan szaggatott folttal fejezett ki. Férfias fölény, érett nyugalom nyilatkozik meg rajzaiban is, melyek bizony nem nagyon alkalmazkodnak a Pesti Művelő Társalgó paragrafusaihoz.

Kernstok Károly apró vízfestménye rendkívül komoly és nagyigényű munka. Berény Róbert capriszigei képét előnti a lángoló színek zuhataga. Czigány Dezső, Kmetty János, Hacker Mária, Lehel Mária, Murin Vilmos, Korner Zsófia, Orbán Dezső, Tihanyi Lajos képein kívül is nagyszámban található érdekes és megfelelő színvonalon álló munka. Vedres Márk három szobra emelkedett felfogással készült, klasszikusan nemes munka. Alig van magyar művész, aki a bronz anyagát annyira ismerné és oly tisztult formanyelvvel tudná ennek az anyagnak természetét érvényre juttatni, mint Vedres.

Beck Ö. Fülöp ugyancsak kiváló művelője a plasztikai művészetnek és most egyszerre mint nagy köztömbökkel birkózó szobrász vonult be az Ernst-muzeum kiállítási termeibe. Eddig kiváltképpen érmeikkel foglalkozott és ebben a tekintetben is sok kitűnő darabbal gyarapította az éremművészetet. A kiállított szobrok bizonyosságot szolgáltatnak Beck Ö. Fülöp rátermettségéről, tehetsége nagyszabású feladatoknál sem hagyta cserben.

Hatalmas méretű emberi törzsek bontakoznak ki a kő szilárd tömegéből, olyanok, amely a közelséget el sem bírják, egy hatalmas épület kapuját vagy erkélyét kell az alakok alá képzelnünk. Nem pepecsel, minden formája sommázása, összevonása egész sereg kisebb formának. Szobraiban csupa ősi erő, a kő ter-

mészetének megfelelő nyersség lobog. Vele egyidejűleg az Ernst-muzeumban Batthyány Gyula gróf is kiállította képeit. Kényszerű házasság. Merőben ellentétes két művész. Míg Beck Ö. Fülöp csupa őszinteség, erő, addig a másik idegen világok régióiba kalandozik. Művészetének főjelleme vonása a mesterkélttség. Rendkívül ügyes és szellemes, de tulságosan külföldi illusztrátorokra emlékeztet minden vonása. Munkáin nagyon is megérzik az a játékos felületesség, ami osztályhelyzetéből törvényszerű módon következik. Fiatalsága menti őt, ha komolyabban veszi majd a művészet elevenbeható feladatait, talán érdemeset produkál. Izlése és diszítőtehetsége kitűnő.

A Nemzeti Szalonban kiállító *Ifjú Művészek* csak korra lehetnek (esetleg) fiatalok, de felfogásra alig. Merészség, fiatalos lendület nyomait hiába keressük munkáikban. Ezek megfontolt, nyugodt urak, akik tudják, hogy mi kell a közönségnek. Ferenczy Károly kezevonása érzik a legtöbb képen. Ha Ferenczy felépése előtt vagy vele egyidejűleg festettek volna így (tiz-tizenöt évvel ezelőtt), akkor kellő tisztelettel kellett volna, hogy fogadjuk őket, de így? Igaz, hogy az a közönség kiröhögte volna őket, a mostani pedig élvezettel kérödzik képeik előtt. Kmetty János és másodsorban Erős Andor nevén kívül alig van feljegyezni való e kiállításon.

Végül a Könyves Kálmán-társaság vendége Struck Hermann rézkarcai olyanok, mint a legtöbb rézkarc. E gyűjteményt egy zsidó hetilap szerkesztőse hozta Budapestre azon az alapon, hogy Struck zsidó tárgyú jeleneteket is megrögzít a karcólótűjével. Sokan azt kérdezhetik: ez is ok? Igen. Ez is ok! BALINT ALADÁR

A VEGYI KÉPLETEK SZEDÉSE

Majdnem minden nyomdában volt már arra eset, hogy iskolai tankönyvekben, szakkönyvekben és tudományos irányú művekben algebrai betűszámításon alapuló számtani műveleteket kellett szedni. Az algebrai számításokban levő gyökvonásokkal és különféle matematikai jelekkel való szedések azonban rendszerint érthetetlenek a szedők előtt, mert elvont, tudományos tárgyuknál fogva meghaladják a szak tudásukat. Ez a körülmény különben azzal menthető, hogy a betűszámítás magasabb műveleteket csak a középfokú és felső iskolákban tanítják, amelyeket a szedőknek csak nagyon kicsiny arányszáma látogatott tanoncideje előtt és így természetesen nincs is módjukban az efféle szedések jelentését megérteni.

Különösen a vegytan tárgyköréből való munkákban szerepelnek sűrűn az olyan betűszámítási szedésformák, amelyek sok fejtörést okoznak a szedőknek. Hozzájárul még a szedés nehézségeihez az a sajnálatos körülmény is, hogy ezeket az elvont tárgyú dolgozatokat szerzőjük legtöbbszörre sietve írta, úgy hogy a kézirat legkomplikáltabb része ezáltal még zavarosabbá válik.

Beláthatjuk tehát, hogy még a legegyszerűbb vegyi folyamatnak a képlete is csak abban a szerencsés esetben sikerülhet, ha a szedőnek némi hozzáértése van a dologhoz. Természetesen túlzott kíváncsi lenne az, ha valaki elvárná a szedőtől, hogy meg is értse a képlet jelentését, mert ez a betűszámítás összes fajainak olyan gyökeres tudását tételezné fel, amelyeknek ismerete nem lehet a szedő feladata. Viszont azonban bizonyos, hogy addig, amíg a szedőnek nincs meg legalább az *alapfogalma* az ilyen vegyi képletekről, addig nem is tételezhető fel, hogy azokat hibák nélkül megszedi.

A vegyi képletek és szimbólok, a differenciál- és integrál-számítások, a logaritmus-táblák, a geometriai és trigonometriai, valamint az algebrai és matematikai számtani műveletek és más betűszámítási formák épp úgy megkövetelik a szedőtől az *alapfogalmak* ismeretét, mint például a kötött beszédben irt szellemi alkotások versformái. Mert tudni kell, hogy valamely képlet csak akkor helyes és az olvasó csak úgy értheti meg, ha szigorúan a szabályoknak megfelelően szedték. Miként az időmértékes verselésnél a különböző versformák szerint irt verslábakkal alkotják meg a szabályos verssort, azonképpen a vegyi képletnél is a vegyfolyamatnak szabályosan leirt fizikai teste adja meg a helyes képletet; s ha akár az egyiknél, akár a másikon a szedő nem tartja be pontosan a szabályokat, akkor nemcsak az értelem szenved, de a szedés is rossz.

Mondjuk például az időmértékes párbeszédes versművekben a költő *alkájosi* sort irt, amely jambusi (—) és anapestusi (— — —) verslábakból épült fel, vagy például *sapphoi* sort használt, amely daktylusi (— — —) és trocheusi (—) verslábakból áll; a szedő azonban, nem ismervén a verstani törvényeket, a párbeszédes verssoroknál nem veszi figyelembe a megkívántató szüneteket — pláne, ha a kézirat nem tünteti fel pontosan —, kevéssel huzza be vagy egyáltalán nem huzza be a következő sorban folytatódó verssort, ami által beleütközött a verstani szabályokba és így hibát ejtett a költői mű ritmusán. Helyesebben szólva: a szedéstechnikai hiba következtében verstani hiba is támadt; így van ez a képletek szedésénél is. Mondjuk például az író a következő vegyi folyamat képletét írta:

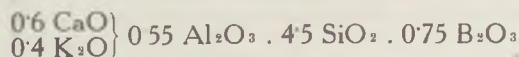
A szedő, aki nem ismeri az egyes elemeknek képleti jelentését, nem is szedheti ezt a sort hiba nélkül. Pedig akár egy pontnak helytelen kizárása is megvonhatja már a képlet magyarázatát. A vegyész ezzel a képlettel azt a vegyfolyamatot tünteti fel, amely megmagyarázza, hogy a nátriumchlorid a vízgőzzel olyképpen bomlik, hogy chlorhidrogéngáz keletkezik, ami sűrű füst alakjában távozik és nátriumoxid keletkezik, mi az agyag felületét megolvasztja és az alumíniumnátriumszilikátból álló mázat alkotja. A szedőnek természetesen semmi szüksége tudni a vegyfolyamat képletének magyarázatát, mert ő azt szedi, ami a kéziratban van. De hogyan szedje helyesen például a képletben levő jeleket, ha nem tudja, hová tartoznak azok s mi a jelentőségük? Azért tehát a legkevesebb, amit a képletek jelentéséről tudnia kell: az *egy elem vegyjeleinek ismerete*, ami rendszerint az elem tudományos nevének kezdőbetűje. Ha a gyakorlatban előforduló fontosabb elemek vegyjeleit ismeri, akkor a különböző vegyületek képleteiről könnyen megszerezheti a szükséges alapfogalmakat. Megjegyzendő, hogy a vegyületek képződésénél, mint az elem legkisebb alkotórészét, az atom súlyát is mindig oda írják a vegyjelek mellé, ezt a számot azonban alsó törtekből szedik. Vagyis az egyes elemek vegyjele nemcsak rövidítése az illető elem nevének, hanem jelenti egyúttal az illető elem 1 atomját és így annak 1 atomsúlynyi mennyiségét is. Például az O nemcsak oxigént jelent, hanem 1 atom oxigént. Szóval, ha valamely vegyületet alkotó elemek vegyjeleit úgy írják egymás mellé, hogy jelezik egyúttal az egyes elemek atomjainak számát is, úgy megalakul a kérdéses vegyület képlete. Például a *PbO* képlet azt mutatja, hogy 1. a kérdéses vegyület *Pb*-ből (plumbum = ólom) és *O*-ból (oxigén) áll, 2. a kérdéses vegyület 1 atom *Pb* és 1 atom *O*-ból áll. Vagy például *H₂O* képlet (a víz képlete) azt mutatja, hogy 1. a víz hidrogénből és oxigénből áll, 2. a víz 2 atom hidrogénből és 1 atom oxigénből áll. Már most, ha két vagy

több ilyen vegyelem (test) olyképen egyesül, hogy egy új test áll elő, melynek sajátosságai lényegesen különböznek az eredetiekétől, akkor *vegyfolyamatról* van szó. Ha tehát a kézíraton ez a képlet áll: $Pb + O = PbO$, akkor olyan *vegyfolyamatról* van szó, amely azt jelenti, hogy a plumbum (ólom) a levegőn való felhevítéskor oxidálódván, ólomoxid keletkezik.

Ez volna nagyjában a vegyfolyamatok képleteinek *alapfogalma*. Ha a szedő ezeket ismeri, akkor a képletek szedéstechnikai munkájával sokkal könnyebben halad.

A legáltalánosabb hibát azzal követik el a szedők a képletekben, hogy — a vegyjeleket nem ismervén — számokat szednek betűk helyett. Például az oxigén *O* vegyjelét rendszerint *O*-nak olvassák vagy a silícium *Si* vegyjelénél az *S* mellé *i* helyett alsó *i* törtszámot szednek. Sőt az is igen gyakori eset, hogy a vegyjel kezdőbetűjét kurrentből szedik vagy megfordítva, a második betűt szintén verzálisból szedik. Fontos tehát, hogy a vegyjeleket ismerjék. Összesen mintegy 80 elemet használnak a vegyészek, de a legáltalánosabbak ezek: *Al* (aluminium), *Au* (aurum = arany), *Br* (bróm), *Ca* (calcium), *Cl* (chlor), *Cr* (chrom), *Ag* (argentum = ezüst), *F* (fluor), *H* (hidrogén), *K* (kálium), *Mg* (magnezium), *Na* (nátrium), *N* (nitrogén), *Sn* (stannum = ón), *Sr* (strontium), *C* (carbonium = szén), *Fe* (ferrum = vas), *Zn* (zink) stb.

A képletek természetesen lehetnek egyszerűek és összetettek, aszerint, hogy milyen vegyfolyamatot fejezzen ki. Például ha nagyobb vegyfolyamatról van szó, akkor több sorra is terjedhetnek:

Ebben a képletben az egyes vegyelemek előtt levő számok a molekulát jelzik; tudniillik a vegyület legkisebb része atomcsoportból áll, melynek molekula a neve. Ez az egység mindig egy kis térzővel (spáciummal) választandó el a vegyjelektől. Az egyes vegyjelek között levő pontok pedig szorzatot jelentenek, amelyeket azonban sohasem szabad egészen szorosan odaszedni az előtte álló vegyjelekre, hanem úgy kezelendők, mint a matematikai jelek: előttük és utánuk mindig harmadot kell tenni.

Ha háromtagozatu képletet kell szedni, akkor a kisebb képletek középre zárandók, így:

A zárjelek szorosan odaszedendők az összefoglalandó vegyjelekre, utánuk kis térző adandó. *A vegyület közé azonban sohasem szabad térzőt tenni.*

A számműveleti képletnél arra kell ügyelni, hogy a vegyjelek mindig pontosan egymás alá kerüljenek:

Egyáltalában a vegyjeleknek és a közöttük levő matematikai jeleknek helyes kizárására állandóan nagy figyelmet kell fordítani. Ezeknek a helyes alkalmazása már azért is nagyon fontos, mert az utólagos korrekturejavítás következtében könnyen az egész képlet szedése szenvedhet. (A képlet korrekturejavítását különben ajánlatos mindig a szedővasban végezni.)

Számos esetben előfordulhat, hogy a képlet egész terjedelmében nem fér a sorba. Ilyenkor a képlet elválasztásánál arra kell figyelni, hogy megfelelő helyen történjék a különválasztás. Például: $\text{RO} \cdot 0.5 \text{ Al}_2\text{O}_3 = 5 \text{ SiO}_2 \cdot 2.5 \text{ RO} \cdot 5 \text{ SiO}_2$. A számműveleti jelet a sor végére és a következő sor elejére is kell szedni. A képletet mindig csak a vegyjelek és a molekulaszámok között szabad megtörni.

Ha két alternatív képletet kell szedni, akkor — feltevéve, hogy beférnek a sorba — legjobb egymással szembe állítani, így:

mert az egymás alá, külön sorba szedett alternatív képletek nem fejezik ki olyan értelmesen azt, hogy két egymással majdnem mindenben egyező képletről van szó; míg az egymás mellett álló képletek a közbeékelte „vagy” kötőszóval az első pillanatra is már világosan megérthetők.

A folytatólagos szövegben lehetőleg szedjük a képleteket mindig a sorba; a képlet ugyanis rendszerint kiegészíti a mondatot vagy hozzátartozik a mondathoz, tehát a szöveg értelmi folytonossága megkivánja, hogy a képlet a sorban folytatódjék. Kivételt ez alól csak azok a képletek képezhetnek, amelyek önmagukban állnak és nincsenek mondatbeli összefüggésben az előttük álló szöveggel. Ha pedig szedéstechnikai okokból nem szedhetjük a sorba, akkor különállóan annak az írásfajnak egy fokkal kisebb betűvel szedhetők.

Az a szokás, hogy a vegyjeleket sok helyen más-nemű (kurzív) írásból szedik, nem mindenképpen helyesítható, mert ezáltal megbontják a szedés jellegét és nagyon tarka képet okoznak. Ez az eljárás csak matematikai szedésekben az algebrai számműveleteknél indokolt, amelyekben külön erre a célra szolgáló jelekkel, görög betűkkel és más efféle jegyekkel építik fel a képletet.

A vegyi képleteknél mindig a leghelyesebb azt az elvet követni, hogy szigorúan alkalmazkodunk a kézíratához. Legfeljebb ottan térünk el, ahol a szedéstechnikára vonatkozó észszerű tipografiai szabályok jobb és szebb módot adnak a képletek szedésére; ez utóbbi esetek azonban leginkább csak a kizárásra vonatkozhatnak.

A vegytani művek kézíratában sűrűn szerepelnek a vegyi *szimbólok* is, ezeknek a tárgyalásától azonban el kell tekintenünk, mert jelen közlemény tárgyának keretein kívül esnek.

SCHWARTZ ARMIN

A KÖNYVNYOMTATÓ MUNKAKÖRÉBŐL

Spórolás az izlés rovására. A nyomdaiparban duló nagy és áldatlan konkurrencia megszülte azt az anomáliát, amely az izlés rovására spórol, hogy a hallatlanul olcsó áron elvállalt nyomtatványoknál ráfizetés valahogy elő ne fordulhasson. Ma már a legkomplikáltabb szedést is gőzerővel akarják kiszedetni, de úgy, hogy az szép is legyen, gyorsan is elkészüljön és előállítási ára se kerüljön sokba. Ez hasonlít nagyon a káposzta és kecske féle elmélethez. A főnökök azt mondják, hogy szép sorokat kell csak szedni tudni, egy kis diszitést, meg jó papírt kell hozzá adni, aztán megteszi az egyszínű színes nyomás is és készen van a „modern kor követelményeinek megfelelő” mesteri nyomtatvány. Ez a felfogás legfőképpen a vidéken uralkodik, de feltalálható a fővárosban is, még pedig igen sok helyen. Mesterszedőt ezek a főnökök dehogyan alkalmaznának. Improduktív munkaerőnek tartják, akár csak a korrektort. Szerintük a mesterszedő csak furfarag, reszel, fűrészsel és — az időt lopja, mert sokat spekulál. Már pedig elég, ha maga a főnök spekulál a rossz üzletmenet és a pénztelenség miatt. Persze, azokban a nyomdáknak, ahol ilyen a felfogás, ilyen is a nyomda berendezése, a gép, a papír, a festék, minden, minden. Ezekben a nyomdáknak jobb sorsra érdemes jó szedőszakemberek is dolgoznak. Akiknek

van ügyességük, rátermettségük, képzettségük, izlésük és sok-sok, soha meg nem valósítható — álmuk. Ezek az álmodozó, művészelkü emberek — ki tudja — mivé fejlődhetnének, ha megfelelő sorsba és megfelelő körülmények közé juthatnának! Valóban szánalomra méltó emberek ezek a szaktársaink, mert legjobb tudásukat viszik napról-napra a szekrény mellé, a nyomda miazmás levegőjébe, azért a néhány korona fizetési többletért, amit a minimumon felül kapnak. Igen sok értékes szaktársunk fecserli így el erejét napról-napra, minden kézzelfoghatóbb eredmény nélkül. Igaz azonban az, hogy sopánkodással és panaszkodással ezen sehogy sem lehet változtatni. Ezzel a módszerrel nem lehet megváltoztatni sehogy sem a dolgok jelenlegi állását. De változást előidézni azonban a helyzet és a nyomdaipar jelenlegi nivójának megmagyarázásával — azt hiszem — lehet azoknál a főnököknél, ahol erre szükség mutatkozik. Magyarázzák meg az érdekelt szaktársak főnökeiknek, hogy nem az a célja a modern nyomdaiparnak, hogy ugynevezett vásári munkákat termeljen, mert éppen a nyomdaipar az, ahol a jó-izlésnek, tudásnak és hozzáértésnek harmonikus összhangban kell egyesülni. Mert erre is áll az a régi — de nagyon jó — mondás, hogy az *olcsó* munka nagyon *drága*.

HORVÁTH ISTVÁN, Kaposvár

A tangireljárás. Egy idő óta különböző reklámnyomtatványok kliséi a tangireljárás alkalmazásával állítottak elő. A tangireljárás abból áll, hogy vonalban rajzolt diszítések, képek, tónusok stb. bizonyos mintázott felület elhelyezésével megváltoztattnak. 100-nál több különböző ilyen minta felhasználásával a legszebb változatok érhetőek el. A technikai eljárás maga a nyomdász alig érdekli. Egy azonban fontos ez az, hogy a tangireljárással készült klisék az autotipianál felénél olcsóbbak és egyes esetekben jobban is alkalmazhatók mint ezek. További előnye, hogy tangirozott kliséekkel mindennemű papiroson nyomhatunk. Az alapja az egész eljárásnak, hogy tollrajz üres felületei háló vagy pontszerű kitöltéssel láttatnak el, minek az az előnye is meg van, hogy a rajz egyszerűségénél fogva maga a rajz szintén olcsóbb. Éppen ezért például az élclapok illusztrációi túlnyomórészt a tangireljárás felhasználásával készülnek. Természetes azonban, hogy csak a nyomdász képes a tangireljárás adta előnyöket kihasználni, aki valóban ismeri ez eljárás alkalmazásának összes lehetőségeit. Erre vonatkozólag a nyomdával összekötötetésben álló kémigrafus mindenkor kellő felvilágosítást nyújthat.

A GÉPSZEDÉS KÖRÉBŐL

Ismét új szedőgépek. A Linotype-szedőgépnek nemrégiben több szabadalma járt le, minek következtében Newyorkban egy szedőgépeket gyártó társaság alakult, amely a lejárt szabadalmak alapján egy a Linotype-hez hasonló szedőgépet gyárt. A társaság nagy tőkével rendelkezik és az eredeti Linotype-nek nagy versenyt támaszt. Az eredeti Linotypeket gyártó cég természetesen az amerikai szaklapokban az új gyárat, az International Typesetting Maschine Co.-t szabadalom-bitorlással vádolja, az érdekelteket pedig e gyár gépeinek beszerzésétől inti. Ennek dacára azonban az új gyár nagy hangon ajánlja „Intertype” nevű szedőgépét és publikálja a szaklapokban azon cégek neveit, amelyek tőlük gépeket vásárolnak. The Linograph Company cég alatt Davenportban is alakult egy szedőgépgyár, amely ugyancsak a Linotype-hez hasonló szedőgépet gyárt. Az e cég által gyártott gépnek „Linograph” az elnevezése. E gépeknek gyakorlati értékéről azonban eddig még nem érkeztek hírek.

Táblázatos szedés a Linotypeon. A táblázatos szedés első sorában rendszerint több olyan szó van, mely szavak az alatta levő többi sorban megismétlődnek. Ezeket a szavakat egymás alá szedett idézőjelekkel szoktuk pótolni. Azonban nem egyszer tapasztalhatjuk, hogy inkább minden sorban újra kiszedik egymás alá az első sorban levő szavakat, mert a szedő nem akar sok időt vesztegetni annak a kiszámításával, hogy az idézőjelek pontosan egymás alatt álljanak. Ez amellett, hogy nem szép, esetleg nem is felel meg a megrendelőnek. Ezen könnyen segíthetünk, anélkül hogy sok időt vesztegetne a szedő. Egyszerűen megfordítja az idézendő szót vagy szavakat, kizárásnak használva az illető szó vagy szavak matricáit és a megfordított szó közepéből egy félnégyzet vastagságu matricát vesz ki, melynek helyébe az idézőjelet teszi be kézzel. Az idézőjelek így hajszálnyira pontosan fognak egymás alatt állni. Magától értetődik, hogy a megfordított anyamintákat az elosztás előtt rendes helyzetükbe kell hozni, hogy azok elosztódása zavartalanul meheszen végbe.

h.

A munkanélküli — vaskollégák. Hogy milyen nagy mértékben érinti szakmánkat is az általános gazdasági válság, azt legjobban az üzemen kívül helyezett szedőgépek mutatják. Ha az emberi munkaerő feleslegessé válik, kiteszik. Legfeljebb csak a kitett emberek munkája után eddig elért haszon marad el. A szedőgépek-nél azonban másképpen áll a helyzet. Ha azok állnak, négy-hat embernyi munkaerő vész kárba az illető üzemben. Tudjuk, hogy a szedőgépek csak akkor használhatóak, ha éjjel-nappal foglalkoztathatók. Jelenleg pedig több nyomdaüzem van Budapesten, amely óriási befektetéssel beszerzett szedőgépeit szüneteltetni kénytelen. Van nyomda, ahol nyolc *Typograph* éjjel teljesen pihen, nappal csak két óra hosszat van üzemben; csak néha dolgoznak egy-két gépen egész napon át. Egy nyomdában tizenkét darab *Linotype* vált feleslegessé az éjjeli üzem számára és ezek részben nappal is üzemen kívül vannak. Ugyanott vagy hat *Typograph*-gép is munka nélkül foglalja el a drága teret, míg az ott készülő reggeli laphoz a fenmaradó hat gép munkája is elegendő. Egy harmadik újságüzemben is mozdulatlanul áll a *Linotype*ok egy része. Ha elgondoljuk, hogy a szedőgépet csak a legvégső esetben pihentetik, akkor szemünk előtt van az a szomorú kép, mely a mai nyomdai munkaviszonyok hű kifejezője. Ahelyett, hogy új lapok keletkezése által a nyomdaipar fejlődne, még a meglévő lapok egy része is csak úgy tengődik, egyik nyomdából a másikba vándorol, ami csodálatosképpen mindig szaporítja a munka nélkül levő gépszedők számát, mintha a másik nyomdában a gépek emberi beavatkozás nélkül maguk szednének. Ehhez járult több napilap megszünése. Rövid egymásután a *Pesti Tükör*, a *Magyar Nemzet*, a *Polgár*, az *Egyetértés*, a *Budapesti Napló* szünt meg és ezzel együtt sok jól dotált kondíció is. Ez is elmékedésre készítheti azokat a hirlapszedő szaktársakat, akik eddig azért tartották magukat távol a Szakkörtől, mert azt hitték, hogy a lapszedői kondíció elég állandó és a sima sorok szedéséhez nem kell szakmafejlesztés. Pedig gyakran kell ahhoz is utmutatás, melyet a Szakkör útján megnyerhetünk. Azonkívül, ha a hirlapszedő hosszú éveken tartó lapkondíció után végre merkantilmunkát kénytelen vállalni, tájékozatlanul áll az azóta kifejlődött újabb iránnyal szemben, mellyel nem bir lépést tartani. Tehát a gépszedő és lapszedő is saját érdekében cselekszik, ha a Szakkör tagjává lesz, mert — mint a fentiek mutatják — egyszer csak a gépszedői és a lapszedői kondíció is megszünhet, még pedig egészen váratlanul, mint a fentebb említett öt napilap is váratlanul mult ki. Ezért helyesen teszi az, aki felvértezi magát általános szaktudással

Hg

Lapunk jelen számának rövidebb közleményei a következők: Szakoktatási hírek: Továbbképző szaktanfolyamaink. Szaktanfolyam Nagyváradon. Tanoncok oktatása. — Beküldött nyomtatványok: Nagymgyeri meghívó. A Pécsi Gutenberg-Dalkör meghívója. Nyomatványok a Globus nyomdából (1 példával). Soproni nyomtatványok (3 példával). Ungvári nyomtatványok. A szekszárdi dalárda meghívója. — A technika fejlődése: Curiozus: Nikkelezett tömöntvénylemezek. Szedéstechnikai segédkészülék. Rotációsépgép csőalaku tárgyak nyomtatására, Szedésformaszállítóasztal. Villamos kézi csiszológészülék. Folié-(alabástrom) papírnymógép. Színelemző. Tömöntvény alátétek alumíniumból. — Irodalom és szakirodalom: A Disziló Művészet. A tanoncnevelés. A Magyar Iparművészet színházi száma. — A papírszakmából: Felbert. A magyar papírpia. — Betűöntődei újdonságok: Világos, félkövé és kövér Glass-antikva. Plakátbetűk alumíniumból. — Helyicsoportjaink életéből: A pécsi helyicsoport. A soproni helyicsoport. A temesvári helyicsoport. A nyiregházai helyicsoport. — Rövid feljegyzések: Koreai önyomatványok a leipzig kiállításon. Új vaskolléga a vidéken. Képviselet átvétel. Könyvgyűjtés mint üzlet. Levélpapír mint vedjegy. Különös nyomda. — Hivatalos közlemények: Meghívó. Nyilvános köszönet. Pénztári kimutatás. Tagsági forgalom. Leipzig

SZAKOKTATÁSI HIREK

Továbbképző szaktanfolyamaink előadásainak sorrendjében — amint azt egyébként lapunk mult havi számában is jeleztük — némi változtatást eszközöltünk. A vázlatkészítési tanfolyamot február havában egyesítettük s február 22-én befejeztük. Március 1-én, 8-án, 15-én és 22-én, esetleg 25-én és 29-én is linoleum-metszési gyakorlatok lesznek, melyeket Kún Kornél, Wanko Vilmos és Butkovszky Bertalan fognak vezetni. E tanfolyam meglehetősen fontossággal bír, mert a nehezebben megmunkálható Mäser-lemezek mind erősebb mérvben való háttérbe szorulásával a linoleum-metszés kezd előtérbe nyomulni. És méltán, mert megmunkálásának könnyű módja, kezelhetősége és nyomtatás céljára való alkalmassága már régebben ismeretes. Ezért indokolt, hogy a tanfolyamon a linoleum-metszést alaposan elsajátítsák mindazok, akiknek gyakran van alkalmuk olyan munkákat tervezni, amelyeknél a szükséges klisé a linoleumlemez is pótolhatja. A nyomtatástechnikai előadás-sorozat keretében január hó végén befejezte 3 napra terjedő előadását a könyvnyomató festékekről Walter Ernő ur, a Berger és Wirth festékgyár igazgatója s eme előadásainak kiegészítéseképpen február 2-án a vezetéke alatt álló festékgyárat is bemutatta Körünk tagjainak. Walter Ernő urnak a tanulságos és rendkívül érdekes előadásaiért — amelyekre különben tanfolyami jelentésünkben fogunk részletesen kiterjeszkedni —, valamint a nagy áldozatkészségről tanuskodó üzemi bemutatásért helyütt is hálás köszönetünk adunk kifejezést. — Fröhlich Samu szaktárs e hó 16-ára hirdetett előadása a festékek kezeléséről és alkalmazásáról elmaradt s így ennek a tárgynak egész terjedelmében való közlését lapunk jelen számában kezdtük meg. — Február 26-án és a következő előadási napokon Faltusz Ede és Rosenberg Aladár szaktársak tartanak előadásokat a szintanról és festékek keveréséről. — Itt említjük meg, hogy február 8-án látogatta meg tanfolyamunkat Vig Albert ipari szakoktatási főigazgató ur, akit a kereskedelemügyi miniszter tanfolyamunk ellenőrzésével megbízott. Vig Albert ur igen melegen érdeklődött a tanítás menete és az előadások látogatottsága iránt s az ezekről adott információkat meglehetősen vette tudomásul. Egyébként megjegyezzük, hogy tanfolyamunk március 25-én, illetve 30-án befejeződik s hogy az évváró kiállítást április első felében fogjuk rendezni.

Szaktanfolyam Nagyváradon. Alig egy éve alakult meg a városban Körünk helyicsoportja, máris igen szép eredményeket ért el a szakmai oktatás terén. A vezetőségnek legfőbb törekvése volt egy tanfolyam szervezése a fa- és fémipari szakiskola igazgatása alatt. Az e tárgyban folytatott tárgyalások eredményre vezettek, amennyiben az iskola igazgatósága kidolgozta a tantervet és felterjesztette a minisztériumhoz, ahonnan az a napokban érkezett vissza azzal, hogy a tanfolyamot engedélyezik. A tanterv a következő: Bevezetéképpen a szabadkézi rajz, valamint a szerkesztő- és ábrázolómérőtan elemei, kiegészítve a perspektíva elemeivel. Szabadkézi rajz: A sík és plasztikus ékítmény. Geometriai testeknek és ipari tárgyknak természet utáni rajzolása. Esetleg az alaki rajz elemei: az emberi fej, az állatvilágból vett alaki elemek. Szerkesztő- és ábrázolómérőtan: A síkmérőtan azon legfontosabb alakjai és szerkesztései, amelyek az ipari szakrajzolásnál szerepelnek. Az ábrázolómérőtan köréből azoknak a testeknek a legegyszerűbb helyzetekben való ábrázolása, amelyek az ipari alkalmazásban leginkább előfordulnak. Az egyenes vonal és annak mérése. A körvonal. Szögek. Háromszögek. Egyenes vonal és szögek felezése. 30, 15 és 60 fokú szögek szerkesztése. Párhuzamosok szerkesztése. Négyzetek és

fontosabb sokszögek ismertetése és szerkesztése. Idommásolás az egybevágóság és hasonlóság alapján, távolságok osztása az arányosság alapján. Körre vonatkozó szerkesztések és érintők szerkesztése. Ellipszis, kosárvonal és spirális szerkesztése. Az egyszerű geometriai testek és a gyakorlati alkalmaztatásban előforduló összetetteleiknek szemlélet után való ábrázolása alaprajzban, homlok- és oldalrajzban. Metszetek készítése. Az iparban előforduló egyszerű tárgyak rajzi felvétele vázlatozás és méretezés alapján, derékszögű vetületben. A megvilágítás és árnyékvetés legfontosabb törvényeinek szemlélet után való megismertetése s az árnyék egyszerű megszerkesztése jellemző esetekben. Parallel perspektívás vázlatok készítése. Technológia: Könyvnyomók. A könyvnyomó segédanyagainak és azok gyártásának ismertetése. A betűgyártás. A betűfém (mint ötvözet) és alkotó részei, nevezetesen: ólom, ón, antimon, réz, alumínium, bizmut, nikkel, kobalt. Az ötvözet készítése: kézi- és gépöntés leírása. Stereotípálásra való ötvövények készítése. Betűformák. A betűrendszerek (hollandus, lipcei, Haase-féle, Fournier-féle, Didot-féle, Berthold-féle, Caslon-féle, amerikai, londoni betűk.) Betűszedő-gépek. A fekete nyomdafesték nyersanyagai és ezek készítése (a korom és kalcinálása, firnisz, gyanta, szárítóanyagok). A jó nyomdafesték kellékei. A rossz festék

Iniciálé és vignetta a Glass-antikvához. A Genszch és Heyse hamburgi betűöntőde gyártmányai.

jellemzői. A színes festékek gyártása. Festékdörzsölőgépek. A papír nyersanyagai és félgyártmányai, a papír gyártása. A kereskedelem-ben előforduló papírmemek, ezek elnevezései és méretei a különböző országokban. Kereskedelmi egységük. Beszerzési források. A papír megvizsgálása. Papírárak készítése. (Borítékok, zacskók). A könyvnyomó- és sokszorosító-iparokban használt szerszámok, eszközök és fontosabb gépek leíró ismertetése és kezelésük. Ez iparok műhelyberendezése és műhelyi egészségügye. Az egyes iparokban használt anyagok beszerzési forrásai és azok átlagos árai. A könyvnyomtatás technikája és munkafolyamai. A különböző szakmájú és különböző nyelveken való szedés, például akcidenz-szedés és ezek stílusai, cím, tabella, hangjegy, könyv, matematikai stb. szedés. A szedés disztése. Nyomás klisékkel. Kéziratok kiszámítása, nyomtatványok árának megállapítása. A magyar helyesírás szabályai. Idegen betűrendszerek, például gót, ciril, görög, héber, arabs, török betűk. A könyvnyomás esztétikája. Sokszorosító-eljárások: A fotografiai másolás munkafolyama. Körforgós fotográfia, a másolás jelentősége a sokszorosításnál. A fotomechanikai eljárások: a mélynyomás és ennek jellemzői, a mélynyomásos lemezek készítése. A heliogravure munkafolyama, heliogravure maratással, a heliogravure galvanoplasztikával. A magasnyomás (cinkográfia) és jellemzői. Magasnyomású lemezek készítése, maratás: a másolat készítése a fémlemezen, a maratás kivitele. Vonalas rajzok maratásánál előforduló munkafolyamok cinklemezen. Autotipiai maratás. Sokszorosítás laposnyomással (könyomás, fotolitográfia, fénynyomás). A könyomás és a fotolitográfia. Fotolitográfiai lemezek készítése. Fénynyomás. Színes tárgyak sokszorosítása. A színnyomás különféle nemei: színnyomás, vagyis fekete alaprajzok készítése színes felülnyomással. Kromolitográfia, kromszínyomás és kromotipográfia fotografiai alapon. A fotografiai hármasszínnyomás. Színes nyomás egy nyomással. A kisebb sokszorosító-műhelyek berendezése. Ezen iparok egészségügyére vonatkozó szabályok. Balesetek és első segély. A szerkesztő- és ábrázolómérőtan hetenként 3 óra. A szabadkézi rajz 3 óra. A technológia 3 óra. Összesen 9 órát igényel. Esetleg számtan és mértan

1 óra. Együtt heti 10 előadási óra. A tanfolyam 10 héten át heti 10, összesen 100 órában tartatják. — A tanterv megállapításánál — úgy tudjuk — nem hallgatták meg az illetékes tényezők legfontosabbik tagját, a Szakkört, amelynek vezetői évek hosszú során foglalkoznak gyakorlati irányú szakoktatással; ezt pedig nem lett volna szabad elmulasztani, annál kevésbé, mert ezt eddig minden fa-, vas- és fémipari iskola megtette, akármely városban rendeztek tanfolyamot. Nem mondhatjuk, hogy a tantervbe felvett tárgyak mellőzhetőek volnának, sőt nagyon kívánatos, hogy a szakársaknak ezekről is fogalmuk legyen, de egy nyomdászati tanfolyam alapjául helyesnek mást el nem ismerhetünk, mint gyakorlati vázlatkészítést a szedők részére és szintani és színkeverési gyakorlatokat a gépmeslerek részére. Természetes, hogy ezek mellett nagy szerepet kell juttatni a szakrajznak is. Az előttünk fekvő tantervről nem mondhatjuk, hogy teljesen megtelelő volna, egyrészt a fentebb elmondottak miatt, másrészt, mert aggályaink vannak arra nézve, tud-e a fémipari iskola megfelelő szakérőket állítani a tanterv egyes tárgyainak szakszerű előadása céljából. Harmad-sorban említjük fel csak ama kételyünket, hogy ily hatalmas anyagot felülelenség és pongyolaság nélkül szakszerűen lehessen 90—100 óra alatt lebonyolítani? Mindezek dacára azonban örömmel látjuk, hogy a nyomdászok részére mind sűrűbben rendezik az állami tanfolyamokat s ha nem is elégíti ki a fentebb közölt tanterv, mégis e helyen is arra kérjük a nagyváradai szakársakat, hogy a tanfolyamot tömegesen és pontosan látogassák, mert ezzel biztosítékot nyerünk arra nézve, miszerint a jövőben a mi intencióinknak és a szakmai továbbképzés elveinek sokkal megfelelőbb tanfolyamot fognak létrehozni.

Tanoncok oktatása. E hó folyamán végre megállapodásra jutottunk a tanoncok rendszeres oktatására vonatkozólag. Az ügyel érdemileg a jelen számban közölt évi jelentésünkben foglalkozunk, ehelyütt csupán arra kérjük a t. házipénztáros szakársakat, hogy a tanoncokat a kibocsátott körlevél értelmében Körünkbe bevonnák s őket a tanulásra, a különböző előadások látogatására serkenteni sziveskedjenek. A fiuk ugyancsak 20 fillér illetéket fizetnek, amely összegből 10 fillér Körünk pénztárát illeti, míg a másik 10 fillérből a csoport más irányú működésének költségeit fedezzük.

BEKÜLDÖTT MUNKÁK

Nagygyeeri meghívó. Az oltani Haladás-nyomdában készült e meghívó, amelyről már előláróban is megállapíthatjuk, hogy nívó és szépség tekintetében messze mögötte marad a nyomda eddigi készítményeinek, melyeket rendszeresen beküldött s amelyekről már több ízben volt szó e rovatban is. Az alapnyomattal a belevésett vonalkerettel nem jó hatása, különösen mert nyomtatása is fogyatékos. A szöveg egyszerű sorait is ötlelet nélkül kellett lehelyezni a keret közé s ujszerűsége való törekvésről csak az tanuskodik, hogy a meghívó és táncestély szavakat is a szövegbe szedték bele és a második színnel emelték ki. Remélhető, hogy legközelebb már nívósabb nyomtatványokat kapunk, annál inkább, mert a multban a mostaninál sokkal jobbak kerültek bemutatásra.

A Pécai Gutenberg-Dalkör meghívója szedés tekintetében modern munka, amelynek értékét a nem jó helyen alkalmazott és túlnagy pecsét rontja. A sorok csoportosítása ujszerű, a keret azonban kissé gyanús ennek erősítése céljából jóhatású lett volna belül egy lompafinom vonalat alkalmazni. A nyomás és színezés jó.

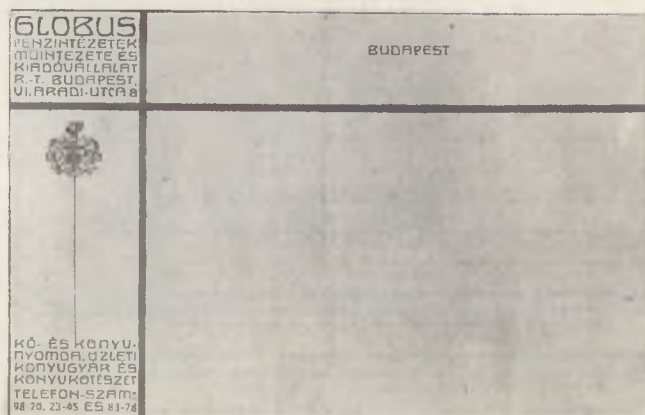
Soproni nyomtatványok. Horváth Ödön szaktársunk munkái legjavát küldhette be hozzánk, mert a küldemény minden darabja a legjobb ízlésről és az ujszerűség iránti jó érzékről tanuskodik. Ezt különösen az újabb keletű nyomtatványokról mondhatjuk, mert van a küldeményben egynéhány olyan munka is, mely régebben készült s ezekből következtetjük, hogy a beküldő mindenkor a legújabb divatnak, szedéstechnikai irányzatnak hódol, ami igen helyes és dicséretes. Legújabb munkáin ugyszólván csakis egyszerű vonal- vagy sordiszítménykeretet alkalmaz, itt-ott egy-egy vignettával, de nem ritka a csak betűből szedett jóhatású nyomtatvány sem. Színezés tekintetében szintén kiváló ízlésről tanuskodnak e lapok, melyek nyomás dolgában a legszigorubb kritikát is kibírják. E munkák közül néhányat a 44. oldalon bemutatunk.

A szekszárdi dalárda meghívóját küldték be az oltani Kaszás-nyomdából. A meghívó régibb divatú anyagból van előállítva, de emellett meglátszik rajta, hogy szedője modern munkára törekedett. Egyszerű sorokalkotta tömb elég jól érvényesül a halavány színben nyomtatott széles kiképzésű keretben.

Ungvári nyomtatványok. Multévi december havi számunkban e rovat alatt már volt alkalmunk véleményét mondani ungvári

nyomtatványokról. Ezeket Nánásy szaktársunk szedte, épp úgy, mint az újabb küldeményt is, amelyről szintén jó vélekedéssel lehetünk s ha részletezni óhajtanánk a bírálatot, úgy csak felesleges ismétlésekbe kellene bocsátkoznunk.

Nyomtatványok a Globus-nyomdából. Két nyomtatványt küldtek be megbírálás céljából. Az egyiket — a nyomda memorandumát — Szántó Ferenc szaktársunk szedte, míg a másik — a Globus Terézvárosi Sportklub meghívójának — szedője, illetve a cimlap rajzolója ismeretlen előttünk. Szedés tekintetében mindkét nyomtatvány csinos munka, bár egy és más aprólékos részletet lehet kifogásolni. Így például a memorandumnál az alsó szöveg első sorának egyik K betűjéhez hozzászedett léniát, amellyel a betű főszárát meghosszabbította; ez nemcsak hogy nem szép, de teljesen indokolatlan is, mert a memorandum anélkül is elég hatásos és szép. Ezenkívül kifogásolható még, hogy a telefonszámok sorában az ES szócskát kisebb betűkkel nem szedték, vagy pedig a számjegyeket nagyobb fokozattal. A meghívó modern szedés s kifogástalan. Már a cimlapról nem mondhatjuk ugyanezt, noha elismerjük, hogy a rajzoló is modern és szép munkát akart előállítani, de a szövegre nem nagy súlyt helyezett, pedig úgy tudjuk, hogy a nyomtatványnál a szöveg

Memorandum. Szedte Szántó Ferenc Budapest, Globus-nyomda. Színezés: a vastag vonalak, az emblém és a „Globus” szó zöld, a többi lila; a papír színe fehér.

legalább is van olyan fontos mint a forma, amelybe azt beleerőszakolják. S ezért csodálkozunk, hogy a nyomdászokból álló megrendelők a meghívó cimlapját a következő szöveggel fogadták el: „Meghívó a „Globus” Terézvárosi Sportklub Táncestélye 1914 március 8 Központi Demokrata Kör”. Nem ártott volna a rajzot a korrektornak is bemutatni. Mindkét nyomtatvány nyomtatása jó és színezése is kielégítő.

A TECHNIKA FEJLŐDÉSE

Nikkelezett tömöntréteglemezek. Magasabb példányszám nyomtatására a közönséges tömöntréteglemezek nem mindig a kívánt mértékben alkalmasak. Kísérletek történtek oly irányban, hogy e lemezek valamilyen keményebb fémme bevonassanak, hogy a nyomást inkább kibírják. E célból réz-, vas- és nikkel-áthuzatok választottak, az eredményt azonban szakkörökben tartósság dolgában sok tekintetben kétségbe vonták, valamint ahogy a lemezek megkeményítését célzó művezetet is költségesnek tartják. Figyelembe veendő ezenkívül az is, hogy csakis egész vékony fémréteg alkalmazható, ha nem akarjuk magunkat annak az eshetőségnek kiténni, hogy a sok fém felhordása által a betűk megvastagodnak. Eppen ezért áttértek arra a művelőre, hogy papírmatricák helyett — ott ahol lehetséges s az idő megengedi — viaszpréleéseket készítettek s ezeket közvetlenül nikkelezik, hogy utólag vörösréz-fürdőben erősítsenek. Ezáltal egy kemény nikkelréteggel ellátott galvánóhoz jutunk, amely élesség dolgában minden tekintetben az eredetinek felel meg.

Rotációs gép családok tárgyak nyomtatására. A különböző célt szolgáló gépek szerkesztése is mindinkább szükségessé válik. Így legújabbban egy canstatti gépgyár egy több szint nyomtató rotációs gépet szabadalmaztatott, mely egy menetben nyomtatja a csomagolásra szánt, vagy dobozok alkatrészét képező papírcsöveket. Az új gép lényege abban áll, hogy a szingyűjtő cilinderre egymásután felhordott színek a formacilinder egyes részleteire hordatnak fel, ahonnan ugyancsak egymásután közvetlenül akként nyomtatnak a csőre, hogy a formacilinder teljes fordulása után a több színben nyomtatott cső készen kerül elő.

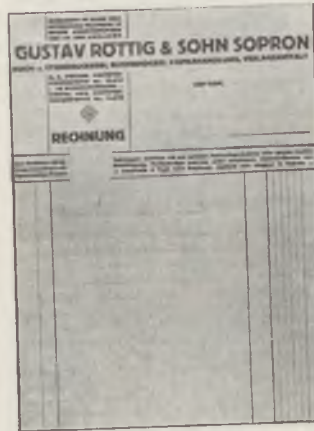
Szedéstechnikai segédkészülék. Egy „Ka-we“ elnevezésű készülék került nemrég piacra, amely különböző szerszámok leleményes kombinációja. Magában foglalja ez azokat a kisebb készülékeket, amelyek a szedő munkájában szükségesek. Így olom- és rézléniák vágására, cicerótömölvények kidolgozására 20 ciceró hosszúságig, továbbá a térzők és spáciumok és sarkok vágására alkalmas. Használható továbbá rézléniák, térzők, valamint kisebb kiskék gyalulására. Magában foglalja a készülék azonkívül lemezek és vastagabb olomléniák vágására szolgáló kézfűrészt.

Szedésformaszállító-asztal. Egy német gyár egy formaszállító-asztalt szerkesztett, amely azáltal, hogy minden irányban beállítható, jó szolgálatokat tehet. Ez az asztal arra van szánva, hogy szedésformák, vagy nagyterjedelmű litográfiai kövek különösebb fáradtság és az átemelések szüksége nélkül a gyorsajtóba legyenek szállíthatók, miáltal esetleges veszély elhárítható. Az asztal vízszintes helyzetében arra szolgál, hogy azon a forma a szükség-

állapítható, hogy valamely több színből kevert festék milyen mennyiségű különféle színű festékből áll. A készülék maga négy gömbölyű cellulódtárcsából áll, — oldalain 1-től 10-ig számokkal ellátva, — amelyek egy tengely körül forgathatók. Mindegyik tárcsa tiz egyforma részre beosztva, valamely szín különféle színárnyalatait tünteti fel. Eszerint van egy sárga, vörös és kék tárcsa, a negyedik pedig szürke, az azonban 20 részre van osztva s ugyanannyi árnyalatot tüntet fel. Ha most már a tárcsák úgy vannak állítva, hogy a számok pontosan egymásra esnek, a 7 koncentrikus sávgyűrű 70 különböző szint mutat. A tárcsák forgatása által a legkülönbözőbb színárnyalatokat érjük el, úgy, hogy a készülék segítségével több mint 2000 színárnyalat összetételét állapíthatjuk meg. Ha ismerjük, hogy mily nehézséggel jár egyik-másik esetben a kívánt szín keverése és hogy sokszor mennyi idővesztéséget okoz ez, megállapíthatjuk, hogy ez a Kallab-féle készülék sok hasznos szolgálatot teljesíthet.

Horváth Ödön (Sopron) munkáiból. Színezése: diszítőanyag és a két főszórótől zöld színű, míg a többi szöveg és a vékony vonalkelet kékesefekete. (Bírálat a 43. oldalon.)

Horváth Ödön (Sopron) munkáiból. A számla színezése: a táblázaton kívüli vonalak és a cégnev sora kékeseviola, a többi fekete. A levélpapír színezése: a külső vastag keret és a főszór világoskék; az ablóm és a vékony keret narancssárga; a többi fekete. (Bírálat a 43. oldalon.)

nek megfelelően esetleg zárassék. Minthogy azonban ebben a helyzetben a forma szűk ajtók vagy a gép közötti szűk hely folytán akadálytalanul nem szállítható, az asztal úgy van konstruálva, hogy az megfelelő helyzetbe állítható, a lecsúszást pedig az asztal balszélén alkalmazott lécs ellensúlyozza. Az asztal szerkezete a gép előtt ismét pontosan vízszintesen állítja az asztalfelületet, pontosan a gyorsajtó fundamentumának magasságában, úgy, hogy a forma minden átemelés nélkül akadálytalanul és kényelmesen a gyorsajtóba tolható.

Villamos kézi csiszolókészülék. Litográfiai kövek csiszolására szolgáló készüléket konstruált ugyancsak egy német gyár, amely lényegében egy kis elektromotorból áll és köveken kívül cink-, alumínium- stb. lemezek csiszolására szolgál. Az elektromotor alsó részén egy homokkorong és egy posztókorong van alkalmazva, esetleg a finom csiszolásra egy műköszörűkő, melyet a motor forgómozgásba hoz s azt a fogantyúk segítségével a csiszoló munkás kellő irányba vezeti. A készülék bármily villamárám alkalmazására megfelelő s az áramfogyasztás nagyon csekély, míg a munkaképessége e készüléknek körülbelül háromszor akkora, mint amennyit egy kézciszoló munkás szállít, eltekintve attól, hogy a csiszolás sokkal egyenletesebb és finomabb, mint kézciszolás esetén.

Folié-(alabástrom) papíryomógép. Tudvalevő, hogy arany és egyéb világos színeknek sötét kartonra, papírra és más egyebekre való nyomása esetén könnyvökötök a foliét alkalmazzák melegíthető téglanyomókon a nyomdászatban is. Ez a nyomás ugyan szép eredményeket ad, hosszadalmasságánál fogva azonban nagyon költséges. A nehézség ugyanis abban áll, hogy minden nyomandó felületnek megfelelően kell a foliét vágni, vagy kisebb darabokból felrakni. Ezt a munkát kívánja egy leipzig-i cég egyik foliényomó présével megkönnyíteni s a papír vágásával előálló idővesztéséget úgy hárítja el, hogy a foliét nem iverben, hanem tekersekben alkalmazza, amely tekercs minden nyomás után a szükségletnek beállítva automatikusan tovább sodortatik. Így a foliének kézzel való felhordása teljesen elesik, miáltal a prés szállítóképesége lényegesen nagyobb, mint a régi eljárás alkalmazásánál. A foliának használatlan része a gépen az azt kiszolgáló munkás szemügyében fekszik, úgy hogy az esetleges hibákat feltétlenül észre kell vennie. A gép szállítóképeségéről fogalmat alkothatunk, ha tudjuk, hogy az percenként 16, esetleg több nyomást képes szállítani.

Szinelemző. Egy Kallab nevű német mérnök egy készüléket szerkesztett, melynek alkalmazásával különös nehézség nélkül meg-

állapítható, hogy valamely több színből kevert festék milyen mennyiségű különféle színű festékből áll. A készülék maga négy gömbölyű cellulódtárcsából áll, — oldalain 1-től 10-ig számokkal ellátva, — amelyek egy tengely körül forgathatók. Mindegyik tárcsa tiz egyforma részre beosztva, valamely szín különféle színárnyalatait tünteti fel. Eszerint van egy sárga, vörös és kék tárcsa, a negyedik pedig szürke, az azonban 20 részre van osztva s ugyanannyi árnyalatot tüntet fel. Ha most már a tárcsák úgy vannak állítva, hogy a számok pontosan egymásra esnek, a 7 koncentrikus sávgyűrű 70 különböző szint mutat. A tárcsák forgatása által a legkülönbözőbb színárnyalatokat érjük el, úgy, hogy a készülék segítségével több mint 2000 színárnyalat összetételét állapíthatjuk meg. Ha ismerjük, hogy mily nehézséggel jár egyik-másik esetben a kívánt szín keverése és hogy sokszor mennyi idővesztéséget okoz ez, megállapíthatjuk, hogy ez a Kallab-féle készülék sok hasznos szolgálatot teljesíthet.

IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM

A Diszítő Művészet február 1-én megjelent száma az első számmal is szebb és gondosabb kivitelben került ki a sajtó alól. Tartalma szintén gazdag. Hogyan lesz a bőrből műtárgy? című sorozatos cikk I. közleménye a pácolatlan bőrök feldolgozásának módját és eszközeit ismerteti; e cikket 52 ábrával és részletrajzzal illusztrálták. Igen érdekes cikkek vannak a fonalak és a selyem festéséről. Ezenkívül több apró közleményt tartalmaz a fűzet, amely sok színes és egyszínű melléklettel van gazdagítva.

A tanoncnevelés című munkáról szóló, jelen számunkra ígért ismertetést — helyszüke miatt — a jövő hónapban közöljük.

A Magyar Iparművészet színházi száma. Az Iparművészeti Társulat folyóiratának, a Magyar Iparművészetnek idei első száma a szokottnál jelentősen nagyobb terjedelemben s különösen érdekes tartalommal jelent meg. A körülbelül hatvan oldalra terjedő fűzet a színházi tervezőművészetnek van szentelve s írásban és képből bemutatja a modern dekoratív színpadi törekvések legfontosabb eredményeit. A Magyar Iparművészet e számmal az alkalmazott művészetnek egy olyan területét nyitotta meg közönsége előtt, amely az újabb színpadi elrendezés dekoratív iránya következtében egyik legfontosabb része a modern iparművészetnek s a amely különösen nagy szuggesztív erejénél fogva feltétlenül megkívánja az iparművészettel hivatásszerűen foglalkozó körök ellenőrzését. Ennek a kötelességének kivált elegendet tenni a Magyar Iparművészet is s e célból olyan egységes összefoglalást nyújtott a modern színpadi művészetéről, amelyhez

hasonlót mindeddig egyetlen külföldi folyóirat sem produkált. A füzet illusztrativ fele bemutatja a külföld legnevezetesebb szin-padi tervezőit: Leon Bakst, E. Stern, Gordon Craig, Max Reinhardt, F. Erler, J. v. Hoffmann, Alfréd Roller, Egarof, Jusseume, Simas, Pinchon, Poiret, Segonzac alkotásait, amelyek jórészt eredeti rajzokban, részint maquettekről készült fényképekben kerülnek az olvasó szemébe. Ugyanilyen bő ismertetést nyer a magyar szin-padi tervezés, amelynek munkásai közül Bánffy Miklós gróf, Kémény Jenő, Ujváry Ignác, Márkus László, Kürthy György, Zichy István gróf, Bíró Mihály és Faragó Géza szerepelnek eredeti rajzokkal és diszlettervekkel. A füzetet négy színes melléklet ékesíti, amely Bakst, Stern és gróf Bánffy eredeti tervei után készült. Az illusztrációkhoz bő szövegrész járul, amelynek keretén belül dr. Hevesy Sándor, Márkus László, dr. Bárdos Artur, Balint Lajos, Ivánfi Jenő, dr. Sztrakoniczky Károly, Ujváry Ignác és Eugene Belville érdekes cikkekben ismertetik a modern szin-padi rendezés történetét és elveit. A füzet artisztikus és tiszta képet nyújt az alkalmazott művészet egyik legaktuálisabb, leg-többet emlegetett ágáról s így teljes mértékben számot tarthat a közönség érdeklődésére.

A PAPIRSZAKMÁBÓL

A magyar papiripar. Dr. Herz Henrik, az Első Magyar Papiripar Rt. cégvezetője, az elmúlt év papiriparának helyzetét ismertetve, többek között a következőket mondja: A papiripar szanálása és megerősítése érdekében úgy az osztrák, mint a magyar papirgyárosok részéről történtek kísérletek, mindeddig azonban eredménytelenül. Főakadálya a megállapodásnak az a körülmény, hogy egy és ugyanazon elnevezés alatt különböző értékű anyagok kerülnek a piacra, úgy hogy az egységes ármegállapítás a legnagyobb igazságtalanságokra vezethetne. A magyar papiripar védelme egyelőre kizárólag a vízjeles papírok kötelező használata. E tekintetben a kormány iparpártolási tevékenysége gyengének bizonyul, főleg a vidéki közszállítások eseteiben, ahol a magyar származású papírok használata iránt az ellenőrzés hiányos. Már csak a forgalomba került nyomtatványok révén derül ki, hogy hány esetben mellőzik az erre vonatkozó miniszteri utasításokat. Számos terv merült fel ezeknek a visszaéléseknek megállítására, ezek nagyrésze a hatóságok papiranyag-beszerezésének központosítására konkludál, aminek keresztülvitele azonban csak a vidéki közvetítő-kereskedelem jogos érdekeinek szem előtt tartásával volna lehetséges. A fogyasztó a vízjeles papír vételénél a minőség tekintetében nagyobb garanciát nyer, mert a gyáros nem fogja könnyelműen kockára tenni márkájának hírnevét. A magyar papiripar további védelme volna egy céltudatos tarifális politika, amely ellensúlyozná az osztrák importot elősegítő víziutat. Az osztrák nyomdai és csomagoló papirgyárak a magyar főfogyasztási piacokra majdnem kivétel nélkül olcsóbb fuvarköltéssel juttatják el áruikat azáltal, hogy kihasználják a dunai hajóutat. A magyar papirgyáraknak tehát bizonyos beföldi relációkban kivételes díjszabásokat kellene élvezniök, hogy még azonos ár-alapon is sikerrel versenyezhesenek az osztrák importtal szemben.

Felbert Gyula, a theresientali papirgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Árpád-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ez uton is felhívja a Nyomdász Segélyező-Egyesület tavalyelőtti megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított. A cég raktáron tart rendkívül nagy választékú nyomó-, középnyomó fanyentes és amerikai illusztrációs műnyomó-papírokat, továbbá borítékpapírokat és kartonokat.

HELYICSOPORTOK ÉLETÉBŐL

A pécsi helyicsoport február hó 15-én tartotta meg idei évi közgyűlését, amelyen tudomásul vették a vezetőség jelentését. Egyben megbízták az új vezetőséget, hogy tegyen kísérletet a pécsi vas- és fémipari szakiskola igazgatósága által korábban tervezett, de akkor résztvevők hiányában nem létesült nyomdászati szaktanfolyam közeljövőben leendő létrehozására. Ezek után megválasztották az új vezetőséget, amely a következő szak-társakból került ki: Minker Ádám, elnök; Fiedler Károly, pénztáros; Baumgartner Gyula, ellenőr; Fiedler Ottó, jegyző; Schauly Nándor, Scheuder Károly, bizalmiférfiak.

A soproni helyicsoport február hó 8-án tartotta meg rendezési közgyűlését, amelyen Zsitvay F. Lajos számolt be a csoport működéséről, melyről különben lapunk más helyén emlékezünk meg. Ezután megválasztották a vezetőséget. Elnök lett: Horváth Ödön, titkár: Zsitvay F. Lajos, pénztáros: Hofbauer Rezső, ellenőr: Schmaldienst József, bizalmiférfiak: Hess Henrik, Kellner Sándor, Kovács János, Zeltl István, Zsigmond Lajos és Kovács Ferenc.

Az újonnan megválasztott elnök megköszönvén a tagok bizalmát, előterjeszti a jövő évi működési programot, amely a következő: Pályázat kiírása levélfejtésre; felolvasás a „Szakkör célja és hivatása” címen; a polgári iskolai szertár megtekintése; szakirányú előadás-sorozat rendezése; a városi muzeum megtekintése; nyomtatvány-kiállítás rendezése szakelőadással. Ezek után az indítványokra került a sor, melyek közül az egyik házimulatság rendezése, a másik a szakegyleti szakkönyvtár átengedésére vonatkozott; mind a kettőt elfogadták. Végül elnök arra kérte a jelenlevőket, hogy a hó folyamán tartandó szakegyleti közgyűlésen csak oly tagokat válasszanak meg a vezetőségbe, akik a Szakkörnek is tagjai; annál inkább, mivel erre a kongresszusi határozat mérvadó. Zsitvay F. Lajos.

A temesvári helyicsoport elnöksége már javában folytatja a tárgyalásokat a jövő évi tanfolyamok előkészítése tárgyában; ezzel kapcsolatban a szakirányú tanoncoktatás kérdését is rendezni óhajtják. E kérdésben is a fémipari iskola igazgatóságával

Versammlung der NATURFORSCHER UND BIOLOGEN im Conventgarten
DEUTSCHLANDS Postverbindung mit NORDAMERIKA
Restauration ZUM RHEINGOLD Königsberg
WEBERS romantische Oper OBBERON
Drogerie OLYMPIA Harburg
PRAG Neustadt KÖLN
Kunst im Hause
PARIS 1900: ARANY ÉREM
ST. LOUIS 1904: NAGY DIJ
BRÜSSEL 1910: GRAND PRIX

Brauerei UNION in Gotha
EMS Hildesheim ROM
Hôtel ROMEO Basel
Hedins REISEN
Die Kunde

A Genzsch és Heyse hamburgi betüöntöde világos, félkövér és kövér Glass-antikvája.

tárgyalnak, az eddigi megállapodás szerint a tanoncok a rendezési iskolai oktatáson kívül az annak kebelében levő u. n. közismereti osztályába fognak járni az első évben; a második- és harmadéves tanulók egy külön rajzkurzust látogatnának, míg a negyedéves tanulók a Körünk által rendezendő szaktanfolyamokra is járnának.

A nyiregyházi helyicsoport pályázatot hirdetett hirdetések szedésére, amelyre a kitűzött határidőig 3 pályázó hat munkát küldött be. A munkákat a helyicsoport vezetősége bírálta el s első helyen Mattica János „Nyiri III” jellegű hirdetését, a második helyen pedig Szedlezky Sándor „Törökív” jellegű munkáját tüntette ki.

BETÜÖNTÖDEI UJDONSÁGOK

Világos, félkövér és kövér Glass-antikva. Lapunk egyik legutóbbi számában már hírt adtunk arról, hogy Genzsch & Heyse hamburgi betüöntöde nemrég kibocsátotta a Glass-antikva nevű betüjének mintakönyveit, amelyek a nevezett írás világos és kövér változatait mutatják be; ujabban a félkövér Glass-antikva elő-próbányomatát is megkaptuk, ugyszintén a Glass-diszitmény-sorozat mintáit is. Mindezekből láthatjuk, hogy az öntöde egy mindenféle változatokkal rendelkező és diszító anyaggal is dusan ellátott betüönaritúra előállításán dolgozik. Ilyen törekvések különben általánosan tapasztalhatók a külföldi betüöntödédek működésé-

nek figyelemmel kísérésekor. Magáról a Glass-antikváról most sem mondhatunk újabbat, mint azt, hogy ez akcidenccé betűnek elsőrangú. Ezt különösen a világos és kövér változatra vonatkoztatjuk, de egyszersmind nem hallgatjuk el, hogy egyes betűk — mint például a világos Y betű — javításra szorulnak, mert magyar szedésnél nagyon furcsán hatna e betű alul levő zászlója. A kövér változatban nem találunk javításra szoruló betűket, de annál inkább a félkövérben. Sajnos, ebből csak három verzál betűs sort mutathatunk be. E betűnél — hogy csak azokat említsük, amelyek az itt bemutatott mintaszedésben láthatók — az Y, Ū, O, A betűk más alakban is volnának öntendők. Nem mondhatjuk ugyan, hogy ezek sem jók s nem alkalmasak, de mert a magyar nyelvű szedésben sűrűn fordulnak elő: sűrűbben való alkalmazásuk zavarólag hatna. A félkövérnél különben a kurrens betűk között is találunk kifogásolandót, amiből azonban nem következik, hogy a betű nem volna szép és művészi. — A próbanyomatban bemutatott félkövér Glass-antikva még könyvbetűnek is alkalmas, feltételezve, hogy az abból szedett könyv, valami durva felületű papírra nyomtatódna, (Általában tapasztalhattuk, hogy a legmodernebb betűk [Bernhard-antikva és fraktur] kivétel nélkül mindig jobban érvényesülnek fénytelen és recés papíron, ami huzall magyarázandó, hogy a betűk szélei nem egész simák, hanem hullámosak.) A félkövér Glass-antikva is rendkívül nagyképu betű; g, p; q, y, j, csak nagyon csekély nyulvánnyal bírnak. Az újabb Glass-diszek is rendkívül érdekesek; nehányat e számunkban is bemutatunk, míg egyik legközelebbi számunkban külön mellékletben hozzuk a mintakönyv egy-két sorozatát, amelyekből látni fogjuk, hogy itt egy egész különös természetű és alkalmazási módszerű disztiménysorozatról van szó.

Plakátbetűk aluminiumból. A nálunk is előnyösen ismert Roman Scherer A.-G. luzerni fabetűgyár az itt látható betűt küldte be mintául, mint újdonságot: *aluminiumból öntött betűt*. A mellékelt prospektus szerint az ilyen aluminiumbetűk rendkívül tartósak. A mindenféle külső behatásokkal szemben kiváló ellentállóképességgel bírnak s így gondozásuk sem körülményes. Az oxidálás — aluminiumból lévén szó — ugyszólván teljesen ki van zárva, használhatóságuk pedig korlátlan, mert alkalmasak a legdurvább papír, bőr stb. nyomásához is. Ennyit mond a körlevél, amelynek állításait természetesen nem lehet készpénzként elfogadni; emlékezzünk csak a Ferrotypé nevű gyártmányokra, amelyek szintén nem váltak be teljesen. Egyébként pedig a betűk terfoglalását a — minden bizonnyal — magasabb árak is befolyásolják, már pedig kérdéses, vajjon az árkülönbözet megfelel-e a jobb minőség értékének. Végül véleményét csak a betűk kipróbálása után — idővel — mondhatunk.

RÖVID FELJEGYZÉSEK

Koreai ősnymtatványok a leipzig kiállításon. Koreában, a Japánhoz tartozó félszigeten már Gutenberg előtt félszázaddal ismerték a rézből öntött mozgatható betűket s ezzel üzték a könyvnyomatást. A könyv- és képnymás Koreában a fapetszés révén már évszázadokkal a nyomtatás feltalálása előtt ismeretes volt. Ezekből a ritka beccsel és óriási értékkel bíró, szétszedhető betűkről nyomtatott termékek közül többet találtak az ottani régi épületek, a kolostorok könyvei között. A legújabb jelentés szerint eme ősnymtatványok egy részét dr. Müller és Conrady tanár — akik a leipzig kiállítás keletázsiai csoportját szervezik — megvásárolták. Így tehát e munkák a leipzig kiállításon láthatók lesznek.

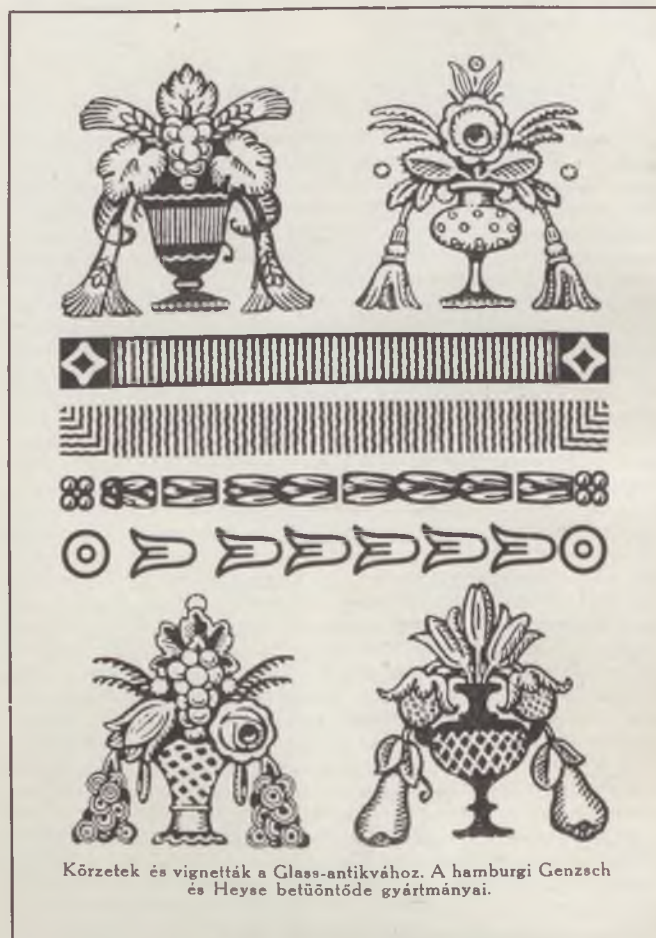
Új vaskollega a vidéken. Békéscsabán, mint lapunknak írják, a múlt év végén egy B-modellű Typograph-szedőgépet szereltek fel Tevan Adolf könyvnyomdájában. Ezzel a géppel ismét feleslegessé vált két kompresszsedő munkája. Látható, hogy a vidéken immár mind nagyobb területet hódít meg magának az egyoldalulag kiképzett szedők réme: a vaskollega. A vidéki szaktársak egy igen tekintélyes része még sem ébred tudatára annak, miszerint ma-holnap — a rohamosan terjedő szedőgépek folytán — mindkisebb lesz számukra az a tér, amelyen hiányos szaktudásukkal érvényesülhetnek. Csodálatos, ezek a szaktársak nem látják be azt, hogy létfeltételük, existenciájuk csak úgy biztosítható a vidéken, ha mentől előbb szakköri tagokká lesznek. Mert — illik tudni — a vaskollega sohasem pótolhatja olyan nyomdász munkáját, aki szakmáját teljesen átértve, többoldalulag van kiképezve. Ne huzódozzék tehát egy vidéki szaklárás sem a Szakkörtől, iratkozzék be mindenki és olvassa, tanulmányozza szorgalmasan a Grafikai Szemlét, amely a szakmafejlesztésre kiválóan nagy gondot fordít.

A könyvgyűjtés mint üzlet. Egy a Nineteenth Century and after című folyóiratban megjelent tanulmány, W. Roberts tollából,

meggyőzően illusztrálja, hogy a könyvgyűjtés nemcsak nemes szórakozás, de a legtöbbször igen jól beváló üzleti vállalkozás is. Ime néhány nagyszabású gyűjtemény beszerzési és eladási árának összehasonlító táblázata:

Könyvtár	Beszerzési ár hozzávetőleg, fontokban	Eladási ár
Duke of Boxburghe —	5.000	23.397
W. Beckford —	30.000	73.551
J. S. Turner —	20.000	30.000
Earl of Highburnham —	36.000	62.712
H. Huth —	120.000	80.990
R. Hoe —	100.000	338.826

Megjegyzendő, hogy sem a Huth, sem a Hoe gyűjtemény itt kitéve árára nem végleges, mivel e gyűjtemények csupán részben keltek el. Persze az értéknövekedés itt megállapított szabálya sincs kivétel nélkül. Richard Heber könyvtárának beszerzésére 80.000 fontot költött s elárverezése csupán 57.000 fontot eredményezett. Megjegyzendő azonban, hogy e veszteség annak tulajdo-

Körzetek és vignetták a Glass-antikvához. A hamburgi Genzsch és Heysc betűöntőde gyártmányai.

nitható, hogy az árverés igen kedvezőtlen időben (1834—1836.) történt és kétségtelen, hogyha napjainkban kerül e gyűjtemény eladásra, ára kétségtelenül megközelítette volna a negyedmillió fontot.

Képviselőtárvétel. Kallós Ödön grafikai szaküzlete, mint értesülünk, a napokban vette át a szakkörökben jó hírnévnek örvendő Zierow & Meusch rézleánygyártó cég magyarországi képviselőtét.

Különös nyomda. Ausztrália és Új-Zéland között, a déli szélesség 29-ik és a keleti hosszúság 169-ik foka alatt fekszik az 1774-ben Cook által felfedezett Norfolk-sziget. Ezen a magábanálló kis szigeten létezik a világ legkülönösebb nyomdája, amely miniatűr volta dacára munkáit 21 különböző nyelven állítja elő. A nyomda kiadásában jelenik meg felévenként a „Melanesian Mission Press” című lap, amelynek tulajdonosa, szedője, nyomója, hajtogatója egy személyben egy német származású, Menges Henrik nevű nyomdász, aki különböző hanyattatások után Newyorkból, ahol a „New-York Herald” nyomdájában dolgozott, került a szigetre. Egy cápafogó hajóval utazott, amikor is Selwyn püspök által „felfedezettven”, a Norfolk-szigetek missziójának nyeretett meg s itt 32 év óta végez a kultúra szempontjából uttörő munkát. Menges nemcsak bibliákat és imakönyveket szállít a kis sziget lakóinak, hanem énekes füzeteket, naptárakat és egyéb az irodalomból összeválogatott dolgokat. Mindezeket ő maga nyomtatja „O Sala

U Surul" nevű mota és még vagy 20 különböző nyelven. Gutenberg e követője, mint a kultúra uttörője minden tekintetben érdekes ember lehet. Csakis gyalog közlekedik és saját bevállása szerint a csak 41'3 négyzetkilométer területű szigeten 25 év alatt körülbelül 80.000 angol mérföldnyi gyalogutat tett meg.

Levélpapír mint védjegy. Egy gyáros kék papírt használt a levelezéséhez, úgy hogy idővel ez a kék szín a gyárnak mintegy szimbóluma, megkülönböztető jegye lett. Ekkor a gyáros úgy intézkedett, hogy mindenfajta nyomtatványaihoz kék papírt használjanak. Így ezt a kék színt kapták a borítékok is, míg a belésük ibolyaszínű. Erről a gyárat szélteben mindenütt ismerik, vagyis a szín valóságos reklámul szolgál.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Meghívó. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre 1914. évi március hó 30-án, hétfőn este 7 órakor a Szakegyesület nagytermében tartja XXXII. rendes évi közgyűlést, melynek napirendje a következő: 1. Két jegyzőkönyvhitelesítő választása. 2. Titkári jelentés a Kör egy évi működéséről. 3. Pénztári jelentés a Kör pénzügyeiről. 4. Nyolctagu szavazatszedőbizottság válaszlása. 5. A tisztviselői kar, 30 választmányi rendes és 30 póttag megválasztása az 1914—1915. körévre. 6. Indítványok tárgyalása. Indítványokat a közgyűlés előtt legalább 8 nappal (tehát március 22-ig) kell írásban benyújtani a választmányhoz; e szabály alól csakis oly természetű indítvány képezhet kivételt, melynek sürgősségét a közgyűlés elismeri. Tisztelettel kérjük a t. tagtársakat, hogy a közgyűlésen teljes számmal és pontosan megjelenjen a tárgyalásokban az ügyszó melletti komolysággal résztvenni sziveskedjenek. Szaktársai üdvözléssel a választmány.

Nyilvános köszönet. Az 1914 február 1-i szakköri jelmez-estélyen tiszteletjegyeiket megváltották, illetve felülfizettek a szaktanfolyam-alap javára: Budapesti Hírlap igazg. (Rádai Gyula) 10'—, Gárdos Alfréd igazg. (Franklin) 10'—, Lorilleux Ch. és tsa. 10'—, Pátria-nyomda igazg. 10'—, A Nap-nyomda (Mérei Hugó) 5'—, Berger és Wirth 5'—, Biró Miklós 5'—, Blockner I. 5'—, Első magyar betűöntőde 5'—, Freund Barát-féle ügynökség 5'—, Gleitsman E. T. 5'—, Kaufmann Gyula 5'—, Légrády testv. 5'—, Pallas-nyomda 5'—, Szügyi Ferenc 3'—, Müller testvérek 2'—, Freud Jolán 2'—, Kertész Józef 2'—, Eitler Rezső 1'—, Ezenkívül Kner Izidor gyomai nyomdatulajdonos 550 drb csinos színnyomatu táncrendet díjmentesen szállított. Fogadják a nemeslelkű adakozók a Kör elnökségének halás köszönetét.

Pénztári kimutatás 1913. évi december haváról. Bevételek: Áthozat a múlt hóról 2030'20 K. Tíz darab Hitelszövetkezeti részjegy (à 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1278'17 K. Takarékpénztári kamata 58'63 K. Ács Mihály-alap 500'— K. Takarékpénztári kamata 23'16 K. December 7-iki háziestély bevétele 534'50 K. Tanoncpéldányokért 3'20 K. Takarékpénztári kamat 27'46 K. — Tagsági járulékokból befolyt: 1228'80 K. Államnyomda-nyomda 10'40, A Nap-nyomda 18'40, Apostol-nyomda 2'40, Athenaeum-nyomda 48'40, Attila-nyomda 3'20, Angló-nyomda 2'40, Bagó-nyomda 2'40, Baptisták 2'40, Barcza-nyomda 1'60, Biró és Schwarcz-nyomda 7'80, Breier-nyomda 2'—, Bróza Ottó 1'60, Budapesti Hírlap 17'60, Budapesti lapvállalat 2'40, Buschmann F. utóda 11'60, Egyetemi nyomda 2'80, Egyleti tisztviselők 14'40, Elek-nyomda 1'60, Elet-nyomda 19'20, Európa-nyomda 6'20, Fővárosi nyomda 1'60, Franklin-nyomda 7'40, Franklin-fiók 7'20, Fráter és Társa 2'40, Fischer és Mika 2'—, Galitzenstein-nyomda 8'20, Garai-nyomda —'80, Globus 24'—, Grafikai intézet 2'40, Grünhut és Steiner-nyomda 1'60, Hamburger és Birkholz-nyomda 8'80, Hazai hírlapkiadó 6'—, Hedvig Imre —'80, Hedvig Sándor 4'—, Heller és Társa 4'20, Hornyánszky 16'80, Hungária-nyomda 13'40, Hunnia-nyomda 5'60, Jókai-nyomda 1'60, Kállai nyomda —'60, Karczag-nyomda —'80, Károlyi György 2'40, Kereskedelmi nyomda —'80, Kellner A. 3'40, Kellner E. 15'20, Kertész-nyomda 2'—, Korvin Testvérek-nyomda 13'60, Központi nyomda —'60, Községi nyomda 7'80, Kurcz és Fejér 3'60, Légrády-nyomda 30'40, Löbl D. és Fia 9'60, Löbl Mór-nyomda 3'20, Magyar fénynyomda 3'—, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 5'20, Markovits és Garai 2'40, Márkus Samu 4'80, May 4'80, Minerva 1'60, Merkantil —'80, Messinger —'60, Neuwald 5'40, Nyugat 3'40, Otthon 4'80, Pallas-nyomda 35'60, Pannónia 1'60, Pápai Ernő 8'80, Pátria 11'40, Pester Lloyd 7'80, Pesti könyvnyomda részvénytársaság 29'60, Phöbus-nyomda 2'—, Poporul Román-nyomda 2'40, Pollák és Leopold 1'60, Palatinus —'60, Posner K. L. és Fia 12'80, Radó Izor 8'—, Rigler J. Ede 5'80, Roth József 2'20, Róvó Aladár 3'20, Rózsa K. és neje 1'20, Rusz-nyak és Türk-nyomda 1'60, Stephaneum-nyomda 25'60, Székesfővárosi háziestély 28'—, Schmiédl Sándor 2'40, Schmiédl és Manheim 1'60, Springer 2'40, Stúdió-nyomda 3'—, Schulz 3'20,

Szűsz-nyomda 1'40, Thália-nyomda 16'20, Tolnai nyomda 20'—, Turul-nyomda 1'40, Unio-nyomda 2'40, Uránia 7'—, Várnai-nyomda 4'—, Világosság 56'40, Weisz L. F. 1'60, Weisz Adolf —'80, Weisz Márton 4'—, Wodianer Fülöp és Fia 37'60 K. — Vidékről: Győr 15'—, Miskolc 4'20, Arad 21'60, Székesfehérvár 11'—, Pécs 10'—, Sopron 15'60, Gyöngyös 6'—, Nyitra 3'60, Pápa 3'—, Ungvár 7'40, Marosvásárhely 10'40, Nagyvárad 31'80, Szeged 10'20, Szekszárd 7'20, Veszprém 6'40, Igló 11'20, Turócszentmárton 8'40, Temesvár 28'—, Békéscsaba 8'80, Gyulafehérvár 6'20, Debrecen 12'—, Kolozsvár 27'60, Nyiregyháza 8'40, Kecskemét 18'—, Keszthely 6'—, Kiszpest 2'40, Pozsony 4'—, Privigye 1'20, Kaposvár 4'—, Budafok 8'—, Mezőtúr 5'20, Kassa 10'20, Erzsébetfalva 2'— K. Összesen 335'— K. Egyesektől 35'80 K. Összesen 1228'80 K. Főösszeg: — 5795'12 K. — **Kiadás:** Szerkesztő fizetése, portója és hirdetései agit. 209'28 K. Nyomdászamlára törlesztés 500'— K. Műmellékletekért 162'— K. November havi füzet expedálására 51'75 K. Sorhonoráriumokra 152'86 K. Szövegmegoldási pályadíjra 50'— K. December 7-iki háziestélyre 546'96 K. Szaktanfolyamra 91'— K. Győri kiállítás és felolvasásra 16'20 K. Adminisztráció és portó helyben és vidéken 8'20 K. Összesen 1788'25 K. — Készpénz a hó végén 2035'91 K. Tíz darab Hitelszövetkezeti részjegy (à 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1336'80 K. Ács Mihály-alap 523'16 K. Összesen 5795'12 K.

Tagsági forgalom 1913 december hóban. Beléptek a Körbe: Weiszl János (Attila), Singer S. (Athenaeum), Kalamáznik Miklós, Weiner Mór (Biró és Schwarz), Heimler Kálmán, Witthalm Emil (Viola és Geist), Szremác Lázár (Heller K.), Gaal Albert, Oros József (Élet), Dobrovolni Károly, Groszvald János (Franklin), Bródy Henrik (Galitzenstein), Schumy Ferenc (Hungária), Stein Izidor (Hamburger és Birkholz), Farkas Miklós, Nagy József (Kellner E.), Minár József (Kertész), Schillmann Aron (Krausz és Tsa), Révész Jenő (Neuwald utóda), Zsuhár Vince (Pallas), Gábrriel Tamás, Schillinger Vilmos (Pesti könyvnyomda rt.), Gerstenbrein György, Kovács Gábor (Posner), Weiner Emil (Radó), Neumann Béla (Rózsa K. és neje), Wagner József (Tolnai), Geyer Jenő, Heimlich Ignác (Uránia), Grünfeld Samu, Levák Gyula, Szauer Adolf, Schweibert Antal, Szakasits Antal (Világosság), Meliska Andor (Békéscsaba), Berger Ignác (Privigye), Besenyey József, Gyulai József (Kiskunhalas), D. Deák Ferenc, Diószegi Márton, Hell Albert (Kolozsvár), Marjanovits István (Nagybecskerek), Both Agoston, Reimann Alajos, Rötzer Mihály (Sopron), Busek Antal, Kresztics Gábor (Székesfehérvár), Deák Alajos (Szombathely), Teichmann Arnold, Szedő Emil (Nagyvárad). — Hátralék, illetve jelentkezés elmulasztása miatt töröltetett 42 tag. A hó végén 10 tisztelebeli, 1632 rendes, összesen 1642 tag.

Leipzig. 1914 február 21-ig befolyt: Szilágyi József 74'—, Tálasi Miklós 73'—, Biró Miklós 132'—, Kún Kornél 167'—, Fürst Vilmos 53'—, Fűzi József 97'—, Szedmer József 78'—, Mittelmann Izidor 124'—, Rozsondai Béla 123'50, Tóth Sándor 67'—, Ríchter Márton 132'—, Bálint Ödön 47'—, Deák József 108'—, Gondos Ignác 194'80, Wanko Vilmos 125'—, Geistlinger Ferenc 118'—, Drab Sándor 120'—, Zsitvay Lajos 13'50, Marmorstein Izidor 70'—, Tóth Gusztáv 29'—, Mészáros Gyula 29'—, Szende Lajos 20'—, Androviczky Imre 22'— kor., összesen 2016'80 kor., mely az Általános Fogyasztási Szövetkezettel van gyümölcsözőleg elhelyezve.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre kiadása. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomda részvénytársaság Budapest, VIII. kerület, Conti-utca 4.

**FISCHER ÉS MIKA
BETÜÖNTÖDE R.T.
BUDAPEST**

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Cél szerű és divatos könyv- és cimbetükből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X, Halom - utca 12.
szám. Telefon: József 19-00

Vesz
mindennemű papírhulladékot papírgyár-
tási célra. Szállít mosott és fertőtleni-
tett géptisztító-rongyot előnyös áron!

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96—19 ÉS 142—51

Állandó nagy raktár a nyomdászipari
szakmában előforduló papírban. Több
előkelő papírgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapír,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokból. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

AUTOTIPIA FOTOTIPIA FOTOLITOGRAFIA

Készít horgany- és réz-
maratású kliséket a
legszebb kivitelben.
Házonkívüli felvétele-
ket, úgymint építme-
nyek, gépek, tájképek,
festmények és iparmű-
vészeti tárgyakról a
legjutányosabb árak
mellett.

TELEFON 679

TELEFON 679

STEMPEL D.

BETUONTÓDE - R.T. - FRANKFURT-M
RÉZLÉNIAGYÁR

Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint, könyv-, akció-, körlevél- és írott befűkből, iniciálék, körzetek, vignetták stb. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez. ~ Gyártja a Mergenthal szedőgépbefűtő kézi szedésre való használatra. Galvanoplasztika.
Vésnök-intézet

Mintákkal készséggel szolgál
a magyarországi vezérképviselő

Silberer Adolf
grafikai szaküzlet

BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 45
TELEFON 152-11

LESSING- ANTIKA

mint könyv- és címirás elsőrangú!

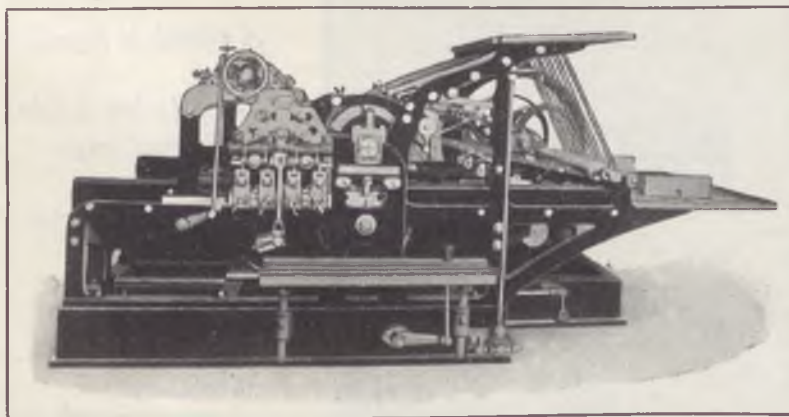
Wilhelm Woellmer
betüöntődéje és rézléniagyára
Berlin SW 48

HERMANECI
PAPIRGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ív nagyságok számára készülnek.

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomó gyorsajtók két- és négy pályás görgő-járatokkal. Kromótipiai gyorsajtók rövidített ívkivezetőkkel és gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatu gyorsajtók előkirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgő-pályával. Könyvnyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

JOSEF ANGER & SÖHNE

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPT-
STRASSE Nr. 122

Szállít legujabb és leg-
jobb szerkezetű gépeket
könyv- és könyomdák, papirgyárak,
könyvkötők, üzleti könyveket ké-
szítő gyárak, dobozgyártók részére
a legolcsóbban és a legkedvezőbb
fizetési feltételekkel. Alapítva 1866.

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben
kaphatók. Külön készítésű borítékok
gyorsan és jutányos áron készíttetnek.
Ablakboríték-különlegességek. Gyász-
keretű borítékok készítése. A külön-
féle borítékok gyártására a legmoder-
nebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. fotokemigrafiai műintézet

Budapest, VIII, Bezerédi-utca 19. szám.
(Saját ház.) Telefon: József 4—24. sz.

A legtökéletesebb és
legjobb gépekkel fel-
szerelt műintézet el-
fogad minden a repro-
dukáló szakba vágó
munkák kifogástalan
kivitelét. Különösen
ajánlja rézbe mara-
tott címke-készítme-
nyeit mindennemű
ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

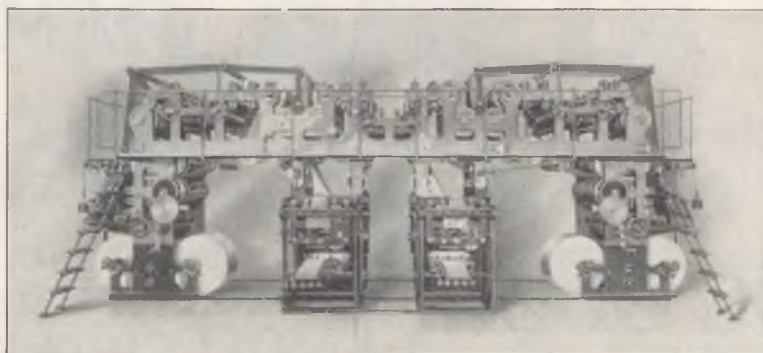
A vésnök is komoly
legény,
Javitgat a kép tetején.
Valósággal nagy
szerencse:
Kéznél van a lupa-
lencse.
Igy igazgatnak a
képen,
Herbst S. klisé-
műhelyében.

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Gyárunk teljesen szalagnélküli,
négytekerceses körforgógépének

SPECIÁLIS KONSTRUKCIÓJA

Legújabb modell D. R. P.

Előnyei: a hajtogató-készülék, valamint a nyomtató- és a festékező-művek könnyű hozzáférhetősége; célszerű szerkezete; legnagyobb teljesítő képessége; a papirtekercesek beemelése kényelmesen és gyorsan elvégezhető, mivel azoknak tengelyei minimális magasságban vannak beágyazva; üzemképessége és erős és tartós építése.

Mindenféle ujság-, szines-, illusztráció-, mű-, prospektus-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására alkalmas körforgógépek, valamint automatikus, félig automatikus és egyszerű tömöntődei berendezések gyártása

Számítások és árvelések készséggel adatnak. Képviseelő Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., STERNWARTESTRASSE 25

RÉZ- LÉNIÁK

Zierow & Meusch
Leipzig

KALLÓS ÖDÖN

Grafikai szaküzlet. Budapest, VI. ker.,
Vörösmarty-utca 69-71. Telefon 130-17

VILÁGHIRŰ KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKGYÁR

BEIT & CO HAMBURG

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZAM

Hirdetéseket a Grafikai Szemle részére
felvesz a kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker.,
Conti-utca 4. szám (Világosság-nyomda).

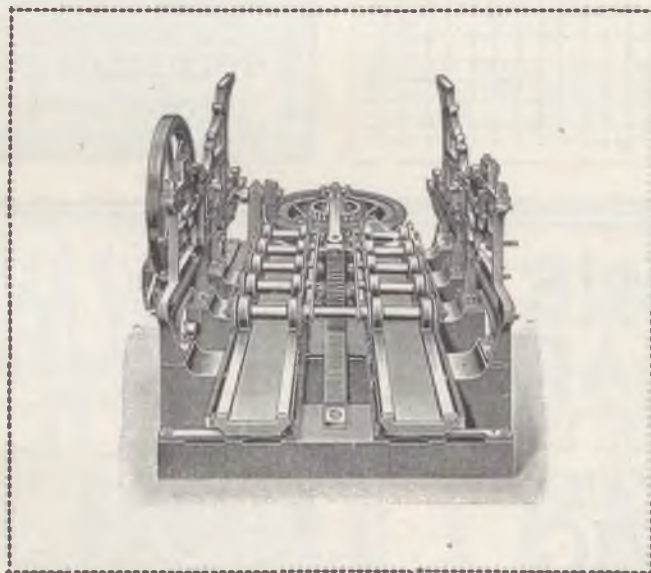

**MAGYAR FÖLDRAJZI
INTÉZET RT.**

*kemigrafiai osztálya,
készíti a legjobb kliséket.
Budapest, v. Rudolf-tér 6.*

**A DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A.-G. COSWIG
GYÁRTJA A VILÁGHIRŰ
PLANETA**

Planeta-Fixia, Planeta-Rapid és az elől-hátul kirakó gyorsajtókat. Legfőbb előnyei: kitűnő szerkezet, erős építés, 2500 nyomás óránként

AJÁNLATTAL, ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁL

FREUND-BARÁT-FELE
ÜGYNÖKSÉG ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZ. TELEFON 82-35

AZ ÖSSZES KÖNYV-, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK ÉS
CIKKEK NAGY GYÁRI RAKTÁRA

Művészi
kivitelem
rajzok

**König-és
Bayernél**

Budapest-VII, Dohány utca-12.
Telefon-4-83
ajánlatok és vázlatok
díjmentesek.

HANS WUNDER

G. m. b. H.

**könyv- és könyomdai festék-
gyár Berlin-Wilhelmsberg**

Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű **Germania**-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: **Gloria** (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék **Perga**, nagyon elterjedt s szívesen veszik. **Wunder**-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Átnyomó-papírok: **Rekord**, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTAR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZ- LÉNIAGYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömöntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézléniagyár, vésnöki intézet, azerszámgyár

Mintakönyveket szívesen küldenek a cég magyarorsz. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS
GRAFIKAI SZAKÜZLET, BUDAPEST
VIII, RÖKK SZILÁRD-UTCA 18. SZÁM
TELEFON JÓZSEF 40-02

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltnék

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
KERTÉSZ-UTCA 48. SZ.
TELEFON-SZÁM 75-48

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM
cs. és kir. udv. betüöntöde

R. GERHOLD
rézmetsző műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉPVISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

WOLFFER
MOR
BUDAPEST·VII·KER
HUNYADY·UTCA·32
KIÉRTÉKELŐ
TELEFON·JÓZSEF
552·ALAPÍTVA·1863

Körfűrész

tömöntődei, galvanoplasztikai és kemigrafiai inlézetek részére, valamint a könyvnyomdáknak előforduló mindenféle munkákhoz. Nehéz és erős kivitel, megerősített tömegmunkákhoz is alkalmas. Különösen a **VÉDŐKÖRFÜRESZRE** hívjuk fel a figyelmet, amelyeknél a munkaasztalnak tökéletes síkban való süllyeszthetősége és emelhetősége sokoldaluan bevált

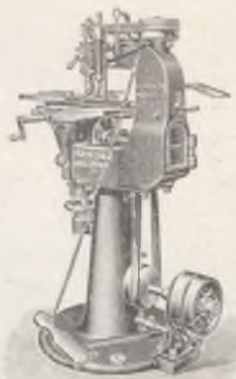
	Lábhajtásra	Erőhajtásra	Elektr. motorral
Egyszerű körfűrész szilárd asztallal	Nr. K M. 260	Nr. L M. 280	Nr. EK M. 520
Emelhető és süllyeszthető asztallal	Nr. KM M. 310	Nr. LM M. 335	Nr. EM M. 575
	Nr. KL M. 330	Nr. LL M. 350	Nr. EL M. 590
	Nr. KN M. 365	Nr. LN M. 405	Nr. EN M. 645

Akcidenc-'Buldogg'

a következő gépeket egyesíti magában: Körfűrész, vágófűrész, furógép, maró- és vésőgép, hornyológép, szegletmarógép, facettamarógép, hátmarógyalugép. Ár: Komplet, transzmisszióhoz szerelve 950 márka; villamoshajtásra, motorral együtt 1300 márka Nürnbergből

KEMPEWERK,
NÜRNBERG. 60472

Képviselet: GOLDSTEIN ADOLF
Budapest, VII, Kazinczy-utca 32
A Kempewerk legkitünőbb ötvözetű, tömöntéshez és szedőgépekhez való öntőfémeknek nagy raktára

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL

grafikai szaküzlet, Wien VII/2, Lerchenfelderstr. 37

A Mergenthaler
Setzmaschinen-
Fabrik

LINOTYPE

sorszedő- és öntő-
gépeinek kizáró-
lagos árusítói

GUTENBERG és CENTURETTE L. & M. két-turás gyorsajtók. :: LIBERTY, NATIONAL és AMATEUR tégelynyomógépek, ROTARY önműködő ivberakó-készülék, óránkénti munkateljesítmény 4000 iv. Papírvágógépek, drót- és fonálfűzőgépek, ugyszintén mindenféle elsőrangú gyártmányu segédgépek.

Magyarországon, Ausztriában és a Balkán-államokban. Különlegességek: könyv- és nyomdai, könyvkötészeti, valamint rokonszakmabeli üzemek teljes berendezése.

BUDAPESTI FIÓKÜZLET:
KRAMMER LIPÓT
VI, BAJNOK-UTCA 26. SZ.

Legújabb és legkiválóbb tömöntődei gépek és berendezések. A Schriftgießerei D. Stempel A-G. Frankfurt a/M. betűi és diszitőanyaga. :: A Ch. Lorilleux & Cie, Paris, kö- és könyvnyomdai, könyvkötészeti festékei. Raktáron tart mindenféle eszközöket és anyagokat az összes grafikai üzemek részére.

Rézléniagyártás, bélyegzőmetszés,
tömöntőde és mechanikai műhely
és galvanoplasztika

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTŐDE RT.

BUDAPEST, VI,
DESSEWFFY-U. 32.
TELEFON: 23-70

Dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetű könyv- és cimbetükből, valamint körzetek, rézléniák és különféle felszerelési anyagokból. Teljes könyvnyomdai berendezések gyorsajtókkal egyetemben a legrövidebb idő alatt, a legjutányosabb feltételek mellett foganosítottatnak

CINKOGRAFIAI MŰINTÉZET

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENNEMŰ KLISÉKET MŰVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

HENGERÖNTŐ-MŰHELY

OLCSÓBB ÉS JOBB AZ
OTTHONI ÖNTÉSNE

BERGER ÉS WIRTH

első magyar könyv- és könyomdai
festék- és hengeranyag-gyár

BUDAPEST, IX. KER.,
MÁRTON-UTCA 19. SZ.
TELEFON JÓZSEF 6-35

Mindenfajta szines és fekete festékek, kencék, bronzok az összes grafikai iparágak számára. „Viktoria” szabadalmazott mélynyomású festék, valamint Offset-festék minden színben. „Viktoria” hengeranyag kockázott és sima táblákban a legjobb minőségben. Az összes grafikai szaccikk, segédeszközök állandó raktára.

FIGYELEM!

ALKALMI VÉTEL!

2 drb 16-oldalas Wörner-féle két-tekerces rotációsgépet, 4-oldalas iv-nagyság 420 x 540 mm (Pesti Hirlap alakja) alaposan javitva, igen kedvező feltételek mellett elad

KEIL PÁL A VOGTLÄNDISCHE
MASCHINENFABRIK
A.-G. VEZÉRKÉPVISELŐJE, WIEN-
COTTAGE, STERNWARTESTR. NR. 25

GERHART HAUPTMANN

ATLANTIS

EB

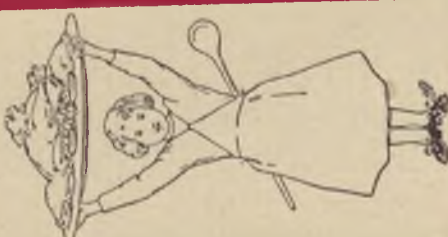
MENU

ADLER JENŐ
HIVATALBAL-
LÉPÉSÉNEK
25.ÉVFORDU-
LÓJA ALKAL-
MÁBÓL

BALATONI FOGAS
PEZSGŐVEL PÁROLT
KASSAI SÓDAR
FINOM FŐZELÉKKEL
KÖRITVE FÉNYEZETT
JAVÁ NYULGERINC
FEJESSALÁTA
JEGECEDETT TEJSZIN
VEGYES SAJT
ERDEI SZAMÓCA
FEKETE KÁVÉ

KÖBÁNYAI UDV. SÖR
PANNONHALMI FEHÉR

LOUIS FRANÇOIS
TRANSSYLVANIA SEC

1914 AUG. 28
NEMESHÁZ
ÉTTERMEI

HORÁCSÉK JÁNOS

1914—1939

ÉTREND

Blumenthal Oszkár és neje házasságának 25. évfordulója alkalmából a Sorrentó nagyszállóda éttermeiben tartandó ünnepi vacsorán

Windsori erőleves
Olaszosan párolt fartő
Szemelt csirág habart vajjal
Tavaszi töltött csirke
Fagylaltos kalács
Vegyes sajt
Fekete kávé

Udvari sör
Transsylvania, Törley

Budapest, 1939 február hó 22-én, vasárnap este 9 órakor. Vacsora után tánc

WENCZEL LAJOS

BUDAPEST
1914

ÉTREND

ERDEI FERENC KORONA-
ÜGYÉSZHIVATALBALÉPÉ-
SÉNEK 25. ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL A ROYAL-
BAN RENDEZETT EBÉDEN

RAGOUTLEVES
IDEI TÖLTÖTT CSIRKE
VEGYESSALÁTA, BEFŐTT
PÁROLT KASSAI SÓDAR
FINOM FŐZELÉKKEL
BORJUGERINC
KOMPÓT
SAJT
GYÜMÖLCS
FEKETE KÁVÉ
LIKÓRÓK
TRANSSYLVANIA SEC

KÉRY BÉLA

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

MEGHIVÓ

Az asztalosok, esztergályosok, fagépmunkások, kosárfonók, kádárok, kefekötők és szobrászok szakosztályának vizalmi bizottsága 1914 február hó 14-én az Építőmunkás-Otthonban

JELMEZBÁLT

rendez, melyre t. Cimet és kedves családját tisztelettel meghívja Kezdeté 9 órakor. A zenét a m. kir. honvédszolgálati zenekara szolgáltatja. Belépőjegy előre váltva 1.20 korona, este a pénztárnál 1.80 korona. Jegyek kaphatók az egyesület helyiségében (VIII, Népszínház-utca 16. sz., 1. emelet) és a vizalmi bizottság tagjainál. Jelmezek a vizalmi bizottság közvetítésével mellett jutányos árban beszerezhetők. Jelmez nem kötelező

LAMPELMAYER GYÖRGY

MEGHIVÓ

A Budapesti Szervezett Munkásdalárda 1914 március 15-én, vasárnap d. e. 10 órakor a famunkások szövetségének helyiségében (V, Váci-út 53. szám, I. em.)

BÁLT

rendez, melyre t. Cimet és b. családját tisztelettel meghívja a rendezőség

Konferál Kaulich Rezső. A dalárdát vezényli és az énekszámokat kíséri zongorán dr. Ujj József. Ruhatári díj nincs. Műsor ára 1.40 korona

RENDEZŐSÉG

Györkös Jakab tiszteletbeli elnök, Kukorelly Kálmán elnök, Boldizsár Zsigmond alelnök, Erdei Ferenc pénztáros, Puskás Gyula táncrendező, Redlinger Dezső, Bur György, Roth Gyula, Köhalmi Jenő, Lusztig A., Fischer W., Kántor János, Váradi Ferenc, Joó Dezső, Krausz Mihály, Gyémánt Jenő, Gáspár Vilmos, Adler Samu, Révész Jeremiás és Wagner Károly ellenőrök

Hankám József, Chilik Lajos, Levák Gyula, Brunner Sándor, Ehrentreu Jakab, Szabó Kálmán, Gerő Izor, Nagy Gyula, Somlai Imre rendezők

JANIGA RÓBERT

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A Z I R Á S

A múlt század hetvenes éveiben nagy fel-tűnést keltett az egész világon, de főleg a porosz fővárosban, Berlinben, hogy egy neves orvostanárt két gyermek meggyilkolása miatt letartóztattak.

Pedig a szerencsétlen alapjában véve nem télt semmi rosszat; bár az tény, hogy a két gyermek halála az ő gondatlanságából történt.

A dolog egyszerűen a következő: A nevezett orvostanár, mint aféle természetbuvár, igen szerette volna tudni, hogy milyen volt az ember beszéde keletkezésének korszakában és hogy ezt megtudja, örökbe fogadta két szegény, asszony aznap született gyermekeit, kiket amint a világra jöttek, rögtön magához vett.

Lakásában azután az apróságokat tejben-vajban fűrésztötte, minden jóval ellátta őket, szoptatós dadát fogadott hozzájuk, kiknek azonban egy hangot sem volt szabad a gyermekek előtt kiejteni, úgy gondolván, hogy a gyermekben, ha nem hallanak emberi hangokat, ha nem látnak semmiféle emberi cselekedeteket, talán az ős-ösztön sugallta erő és akarat és az ősember beszéde fog megnyilatkozni.

Ilyen viszonyok mellett cseperedtek fel az apróságok és elérték a tíz éves kort is, anélkül, hogy a természetbuvár valami jelentősebb eredményt tudott volna e téren elérni.

Közben azután készítettett két nagy üveg-harangot és természetani experimentumokat is végzett a két aprósággal, nevezetesen a két üvegharang alá helyezte a két gyermeket

és abból lassanként kezdte kiváltvuzni a levegőt, ily módon akarta egyuttal megtudni azt is, hogy mennyi ideig bír megenni az ember levegő nélkül és hogy mely pillanatban állhat be a collapsus (erőfogyás, összeroskadás, halál).

Egy napon azután, éppen abban a pillanatban, mikor a harangból a levegő ki volt szívattvuzva és a gyermekek alatta voltak, csegetnek az orvostanár altáján és sürgösen egy beteghez hívják.

Az orvos a harang alatt levő gyermekekről megfigyelve, rohan a beteghez és mire onnan visszajött, csak két kis holttestet talált az üvegbuta alatt, melyeket azonban már a cselédség híradása révén, a ház népe állt körül.

A tanárt törvény elé állították, el is ítélték, de a császár a büntetést kegyelemből

elengedte. És így a tanárnak abból a problémájából, hogy az ősember beszédjét vagy cselekedetét megtudja, nem lett semmi.

Az ősember írásának kikutatása azonban már sokkal könnyebb, mert az őskorból fennmaradt emlékekből megállapítható azoknak felfogása, gondolkozási képessége e téren.

Csak a két titkos ősvilág: Amerika és Afrika őslakóinak: az indiánoknak, mexikói-aknak, peruiaknak és szerencséneknek kultúráját kell az embernek kutatnia, hogy rájöjjön az ősember írására, nem is szólva ez alkalommal az egyiptomi hieroglifákról.

Például az északamerikai őslakóknak: az indiánoknak, lenti-lape, huron, irokezeknek ugynevezett Wampun-írásuk volt, melyek színes csigahéjakból vagy gyöngyökből állottak és hánccsra voltak fűzve. Ez az írásmód egyaránt írásra és számolásra is használtatott.

D A R W I N I Z M U S

Abban a pillanatban, amint Darwin és követői az embert a szerves élet nagy őszhangjába sorozták és származásának kérdését — a vallásos költők és metafizikus (érzéktulfi) bölcselőkkel ellentétben — akként oldották meg, hogy nemünk, mint az állatvilág családjájának egyik ága, az egyszerű hasonneműek közös gyökeréből keletkezett, sok évezred tévtana dőlt romba.

Ma már nem nehéz megállapítani, mi az, ami az embert valamennyi élőlényen szemben jellemzi és mi tette őt képessé, hogy a hozzá hasonló majmok csoportjából messze felülemelkedjék. A központi idegrendszernek

azon része ez, melyet mi „ész”-nek nevezünk. Ez az, ami őt képessé tette és teszi a körülötte lejátszódó eseményeknek okszerű összefoglalására. Ezen szerencsés észbeli tehetség mellett azonban — ha szabad így ki-tejeznünk magunkat — egy magasabbfoku társadalmi érzéket is fel kell tételeznünk, ha tudjuk, hogy az erkölcsi tulajdonságok harmóniája — a kölcsönös segítség erényei által nyújtott örömök a törzsrokonai köteléken belül, valamint a külfarcokban megnyilatkozó nyers erőszak, csel, kegyetlenség és ügyesség — jellemzi a történelem küszöbére lépő embert.

30. oldal

Film Ujság

5. szám

5. szám

Film Ujság

31. oldal

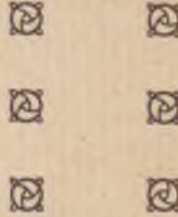
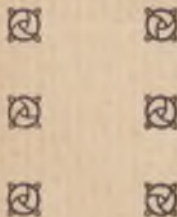
Minden eddigi művészi és kasszasíker felülmul!

R a b l é l e k

Drama 5 felvonásban. HÍR FORDES HÍRKE. Főszereplő: ...

Projectograph Mozgófénykép- és Gépgyár Részvény Társaság
 Budapest, VIII-ik kerület, Rákóczi-ut 59. szám. • Telefon-szám: József 22-01 és József 22-02. Sürgőnycím: Projectograph

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST VI. KERÜLET, IZABELLA-UTCA 33 SZÁM. A MAGYAR SZINHÁZ ÁTELLENÉBEN

B O K R O S

ÉLŐ- ÉS MŰVIRÁG ÜZLETE. ÓFENSÉGE JÓZSEF KIRÁLYI HERCEG UDVARI SZÁLLITÓJA

BUDAPEST, 191

HÓ N

A B C

fehérnemű kölcsönző-vállalat Budapest,
IX. kerület, Frangepán-utca 22. szám.

Telefon-szám:
József 220-24.

Ajánlja a modern hygiániának megfelelő fehérnemű kölcsönző vállalatát.

S Ö R I P A R

SZER-
KESZTŐSÉGÉ-
TŐL

Melléklet

„A szavak ritkításáról”
című cikkhez.

1911. évi. 1. sz. 1. old. 1. sor.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

C
R

sernyegi Rudolf angol női divatterme Budapest, IV. kerület Váci-utca 8-ik szám. * Telefon-szám: 47-23.

N

agyságos Asszonyom! Mély tisztelettel értesítem, hogy a tavaszi újdonságok, angol-és francia costümkelmék nagy választékban beérkeztek. * Külföldi előkelő cégekkel való összeköttetésün révén abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy a legjobb izlést is keléghíthetem. * Becses látogatásáért esedezve, maradtam kiváló tisztelettel

Csernyegi Rudolf.

Vidéki hölgyeknek 3 napi itt tartózkodásuk alatt készítem el a rendelést

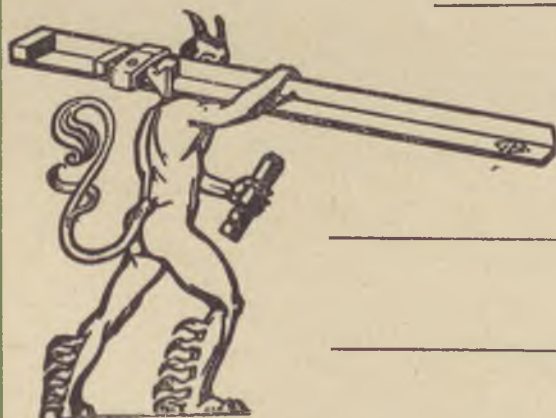
BESSENYEI WOLIF MARGIT LEGNAGYOBB PIPERECIKK-ÜZLET

BUDAPEST, IV,
VÁCI-UTCA 63
TELEFON 24-19

ALAPITTATOTT
AZ 1900-IK ÉVBEN

DÓSAI JÓZSEF

TELEFON 11-14

KANDO BETÜÖNTÖDE BUDAPEST,
ALAJOS VII, KAZINCZY-UTCA 3. SZ.

KALABA JÁNOS

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSOK ÉS ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRÉNEK

TOVÁBBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAMA BUDAPEST, VIII, KÖLCSEY-UTCA 2. SZÁM

Budapest, 19.....

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

A VILÁG LEGRÉGIBB, LEGHIRESEBB ÉS LEGNAGYOBB NYOMDAI
FESTÉKGYÁRA. IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST, IV. KERÜLET
FERENC JÓZSEF-RAKPART 27. SZÁM. TELEFON 37-58 ÉS 93-29.
MAGYARORSZÁGI GYÁR: BUDAFOKON, BUDAPEST MELLETT
ALAPITTATOTT AZ 1818. ÉVBEN. 13 GYÁR ÉS 60 LERAKAT AZ EGÉSZ VILÁGON.
AZ 1899. ÉVI ÉS 1900. ÉVI PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁSON VERSENVEN KIVÜLI JURYTAG.
GRAND PRIX: ST. LOUIS 1904, LÜTTICH 1905, MILANO 1906 ÉS BRÜSSZEL 1910. ÉVBEN.

MÁGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

KLISÉKET
KÉSZÍTŐ
MŰINTÉZET

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
Dombornyomásokhoz való stanznik, fototípiák,
kemigrafiák, autotípiák, klisék három- és négy-
szinű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Modern könyvkötészet
és aranyozó-műintézet

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

Budapest, VI, Dessewffy-
utca 43. Telefon 54-46

Gleitsmann

A brüsszeli világkiál-
litáson 1910: Grand
Prix. A turini világ-
kiállításon 1911: ver-
senyen kívüli jurytag

E.T.

könyv- és
könyomdai festékgárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete fes-
tékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomás-
hoz: PERFEKT. A festékek több minőség-
ben és különféle árakban kaphatók. Színes
festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviseli: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

Ne vásároljon semmiféle

*Ha bármilyen
gépjavitásra
van szüksége,
szólítsa fel a*

József
11-91
telefonszámot

perforálógépet, perforáló-
léniát, számláló- és számozó-
gépet lábajtásra, kézi szá-
mozókészüléket, jegynyomó,
számozó- és fűzőgépet, sod-
ronyt, vágógépet, karton- és
papirlemezvágóollót stb., mi-
előtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig

gépgyártól, Budapest,
VIII, Mária-u. 24-26.

A legmodernebb kursív írás

Szépség és minőség tekintetében a régi klasszikus kézírás
felelevenítése a

Wieyunk-Kursív

Bauer féle betüöntőde, Frankfurt a. Main

Fiókbetüöntődék: Lipcse, Barcelona, Madrid

Vezérképviseelő Magyarország részére:

Horvát Lajos, grafikai szaküzlete, Budapest VI. Váci-körút 45

Telefon: 123-09

**A világ legrégebb, leghiresebb és legnagyobb
nyomdai festékgyára**

**LORILLEUX
CH. ÉS TÁRSA**

Alapítva 1818. évben. 13 gyár és 60 lerakat az egész világon. Az 1899. és 1900. évi párisi világkiállításon versenyen kívüli jurytag. Grand Prix: St. Louis 1904. évben, Lüttich 1905. évben, Milano 1906. évben és Brüsszel 1910. évben

Iroda és raktár: Budapest, IV,
Ferenc József-rakpart 27. sz.
Telefonszám: 37-58 és 93-29

Fekete és színes festékek a könyv- és nyomdai, könyvkötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany- és ezüsthékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok öntése. Kencék. Preparált papírok nyomdák részére

Magyarországi gyár: **BUDAFOKON**, Budapest mellett